ՔԱՌԱՍՈՒՆՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի. ամսականը 85 կոպ.
Առանձին համարները ՄԻՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Солομоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».
Յայտարարութիւնների համար պետք է վճարել՝ I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—30 կ., IV երեսի վրա—10 կոպէկ։
Գիւղացիներ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան բաժանորդները, որոնք 1915 թ. ընթացքում [illegible] 10 ր. [illegible] 1) «[illegible]» [illegible] 2) «[illegible]» [illegible]
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲԼԻ
Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։
Հասցէն փոխելու համար պետք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ [illegible]

«ՄՇԱԿԻ» ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ԾԱԽՎՈՒՄ Է
Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ կազմած
ՍԱՍՈՒՆԻ ՔԱՐՏԷԶԸ
փոքրադիր՝ Հատը 5 կոպէկ. Ճանապարհածախքով հատը 8 կ.։ Գումարով գնողներին զեղչ։

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
Մասնակցութեամբ տիկ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ
կը ներկայացնէ
Չորեքշաբթի, մայիսի 20-ին Շէքսպիրի ՀԱՄԼԵՏ
Հինգշաբթի, մայիսի 21-ին Շանթի ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ
Ուրբաթ, մայիսի 22-ին ՄԻԴԻԱ
Պատրաստվում են յատուկ զգեստներ և դեկորացիաներ առաջին անգամ հայ բեմի վրա ներկայացնելու Շէքրի Գանէմի, արաբների կեանքից՝ „ԱՆԹԱՐ" պիէսը, որ բնագրից թարգմանել է պ. Վրթանէս Փափազեանը։
Կիրակի, մայիսի 24 ին վերջին ներկայացում. կը ներկայացվի ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ „ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՎՐԱ"
Ներկայացումներին կը մասնակցեն՝ (այբուբենական կարգով) տ. տ. Աշխէն, Զաբէլ, Մանուչարեան, Մայսուրեան, Ցասմիկ, ՍԻՐԱՆՈՅՇ Սեւումեան, պ. պ. Ալիխանեան Խս., Ազեան, Ալլահվերդեան, Բաբեան, Գրիգ. Ցիցարեան, Մանուէլեան, Միրզոյեան, Մուրադեան, Մելքոնեան, Խորէն, Փափազեան, Սուրաբեան, Սեւումեան և ուրիշներ։
Տեղերի գները սովորական են։ —◆○◆— Սկիզբը ճիշդ ժամը 8-ին։
Յայտարարված ներկայացումների տոմսակների վաճառումը թատրոնի կասսայում։
Յուշարար՝ ՉԱՐՉԱՐԵԱՆ (տ. օ.) տռ.
Ռեժիսոր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ 330. 2—1

Կենտրոնական Կոմիտէն եւ Կովկ. Հ. Բարեգ. Ընկ. Խորհուրդը ցանկանալով բժշկական օգնութիւն հասցնել Վանի և Մանազկերտի կարօտեալներին, հրաւիրում են
ԲԺԻՇԿՆԵՐ եւ ՖԵԼԴՇԵՐՆԵՐ։
Ցանկացողները ստանձնել այդ պաշտօնները պէտք է դիմեն Ընկ. գրասենեակ՝ Սբաս-Աբաղեան հրապ. № 7. տռ. (օ. մ.) 331. 3—1

ԲԺՇԿՈՒՀԻ
Մ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկ. օրդինատ. Մոսկվայի համալսարանի և ասսիստ. պրոֆ. Պօզնէրի։
Նախկին տարիների նման կընդունէ հիւանդներին մայիսի 1-ից Կովկասի հանքային ջրերում՝ Պեատիգորսկում, Ելիզավէտինսկայա փողոց, տուն Արխիպովի, ռուսաց սօբորի դիմաց, տելէֆ. № 276։
տռ. (և. հ. կ.) 248. 30—11

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նարարեան
(Մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների եւ մանկաբարձութեան)։
Ընդունում է հիւանդներին՝ (առ. ժ. 12½—2. (եր. ժ. 4—6.
Հասցէն՝ Սօլօլակ, Ռուբշեւսկայա փ. № 1 Հեռախօս 10—58.
(և.հ.կ.) տռ. 784. 100—100

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

—o—

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐ

Հին-Նախիջևան, 17 մայիսի

Ատրպատականի գնդի հրամանատարը Թոյլատրեց Խոյ և Սալմաստ ուղարկել ընտանիքներ։ Արդէն ուղարկված են 800 հոգի ուրմիացիներ և Թիւրքահպատակներ։ Տեղերի մասին կը հաղորդեմ յետոյ։

Ներսէս եպիսկոպոս

ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

17 մայիսի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Մայիսի 15-ին Օլթիի ուղղութեամբ տեղի էին ունենում աննշան ընդհարումներ հետախույզ զօրախմբերի միջև։

Ծովամերձ ուղղութեամբ սովորական հրացանաձգութիւն է։

Վանի ուղղութեամբ մեր զօրքերը գրաւեցին Չէքէր-Բուլաղ գիւղը և Մէժին լեռնանցքը՝ Դիզ-գեավէրի ճանապարհի վրա, նաև Բէգա գիւղը։

Մանչէլօվա գիւղի շրջանում տեղի ունեցաւ ընդհարում Թիւրք և մեր զօրքերի միջև։

Մնացած ուղղութեամբ փոփոխութիւն չը կայ։

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.— Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Սև ծովում մայիսի 16-ին մեր նաւատորմը քարուքանդ արաւ ռմբակոծութեամբ Կօզլուի մօտ էլեքտրական կայարանը և քարածուխ կարելու համար կառուցված շէնքերը։

18 մայիսի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Մայիսի 16-ին ծովամերձ ուղղութեամբ և Ճորոխի հովտում տեղի ունեցաւ հրացանաձգութիւն։

Օլթիի ուղղութեան վրա մեր հեծելազօրը նոր գրութեան մէջ դրեց Թիւրքական զօրակայանները Արտ-Տօղօնի շրջանում։

Վանի ուղղութեամբ, Մանգելավա գիւղի մօտ տեղի ունեցած կուից յետոյ, Թիւրքերը, մեր զօրքերի ճնշման ներքոյ, նահանջում են դէպի արևմուտք։

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱՐԴԱՆԷԼՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

15—17 մայիսի

ԱԹԷՆՔ.— «Տրիումֆ» զրահանաւի խորտակումը, ճանապարհորդների ասելով, տեղի ունեցաւ Սէդիլ-Բահրի առաջ։ 850 նաւաստիները ազատվեցին։ Դաշնակից նաւատորմը ձեռք ձրգեց աւստրիական մի սուզանաւ, ջրասուզեց երկրորդը և հալածեց երրորդին։ Այդ տեղեկութիւնն առ այժմ պաշտօնապէս չէ ճշդվում։

Դաշնակիցների մի ռազմանաւ, բեռնած 168 ական, մտաւ Մուդրոս։

Թիւրքաց զօրքը Գալիպօլի Թերակղզում կազմում է աւելի քան 200,000։ Դաշնակիցների Թիւն է 150,000։

Ստոյգ աղբիւրից տեղեկացնում են, որ Թիւրքաց զօրքի օֆիցէրները Ադրիանուպօլիս—Չաթալջա շրջանում, նաև Կ. Պօլսում և Դարդանէլում—գերմանացիներ են։ Թիւրք օֆիցէրները ուղարկված են Փոքր-Ասիա։

ԺԸՆԵՎ.— Տենէդոսից տեղեկացնում են, որ վերջին օրերի ճակատամարտերը Գալիպօլի Թերակղզում աչքի են ընկնում առանձին յամառութեամբ։ Մայիսի 12-ին Թիւրքերը կորցրին 200 սպանված և 5000 վիրաւոր։ Դաշնակիցները մի քանի տեղ առաջանում են։

ՍՕԼՈՒՆ.— Դաշնակից զօրքը գրաւեց Գաւրիօն նաւահանգիստը Անդրօս կղզում, երբև հակողութեան նոր յենակէտ, որտեղից կարելի է ունել գերմանական սուզանաւերին։

Միտիլէնից հաղորդում են մայիսի 14-ից. «Չը նայած Թիւրքաց մարտկոցների լարված կրակին, դաշնակից զօրքերը դանդաղ, բայց աստիճանաբար առաջանում են։ Ֆրանսիացիք Կաբայի մօտ կարող եղան յաղթահարել Թիւրքերի յամառ դիմադրութիւնը և գրաւել Նաղարայի վրա իշխող բարձունքները։ Այդ բարձունքների գրաւումը կարագացնէ դաշնակից զօրքերի գործողութիւնները Գալիպօլի Թերակղզում»։

ԱԹԷՆՔ.— Ֆրանսիական «Ժան-դ՚Արկ» զրահանաւը ռմբակոծեց ասիական ափում Տրիստոմօնին, Կէկօվուն, Բուդրումը, Կարատաւ-ֆակին, Աչէլանդուն, Մուսկլէն։ Այդ գիւղերի մեծ մասը վերածվել է փլատակների։ Կործանված են բէնզինի պահեստները, ձեռք է ձգված մի առագաստանաւ բէնզինով։

ՍՕԼՈՒՆ.—Դարդանէլում ապստամբվեց Թիւրքական մի գունդ. 17 օֆիցէր նրա կազմից հրացանի բռնվեցին։

ԼՈՆԴՈՆ.— Ծովակալութիւնը հաղորդում է. «Տրիումֆի» խորտակման ժամանակ՝ Դարդանէլում՝ մայիսի 12-ին սպանվեցին 3 օֆիցէր և 11 զինուոր։ Անհետ կորել են 42 հոգի։

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

17 մայիսի

ՍՕԼՈՒՆ.—Ցարգրադից մեկնած իտալացի բժիշկները պատմում են, որ միմիայն Ցարգրադում գտնվում են 70,000 վիրաւոր Թիւրք։ Շատ վիրաւորների ուղարկում են Փոքր-Ասիա։

Թիւրք զօրքերի զանազան մասերում գտնվում են 1800 գերմանացի օֆիցէր։

(Լրագիրներից)

◆ Միտիլէնից հեռագրում, որ դաշնակիցները կտրել են Թիւրքերի նահանջի ճանապարհը Կիլիդ-Բահրի և Մաիդոսի միջև։ Թշնամին շրջապատված է. անձնատուր լինելն անխուսափելի է։

◆ Գերմանիան պահանջում է Թիւրքիայից խզել իր կապերը Իտալիայի հետ։

◆ Նորերս հաղորդվեց, որ Ջավիդ-բէյը Բուլղարիայի վրայով գնում է Բեռլին երբ Թէ նոր փոխառութիւն կնքելու նպատակով։ Այժմ յունական «Էմբրոս» լրագիրը կտրականապէս յայտնում է, որ Ջավիդ-բէյին յանձնարարված է ամենավճռական ձևով յայտնել Բեռլինում, որ Թիւրքիան անկարող է այլևս պատերազմել և մօտիկ ապագայում ստիպված է սեպարատ հաշտութիւն կնքել։

ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄԻՑ

(Սեփ. Թղթակցից)

Զօրա, 25 ապրիլի

Վերջապէս Թափարէսի վերելքը անցան մեր զօրքերը և մտան Աբաղայի շրջանը։

Հայ կամաւորների գունդը Վ.-ի ղեկավարութեամբ մի քանի ընդհարումներից յետոյ ասկէրների ու քիւրդերի հետ՝ համարձակ անցնելով առաջ գրաւում է Բերկրին։

Առաջընթաց այդ գնդերը, վեր ամեն գովասանքից, այնպիսի հրաշքներ են գործում, որ բանակի հրամանատարների զարմանքն են շարժում։

Տանջված ու արնաքամ դարձած հայրենիքի համար այժմ իւրաքանչիւր հայ երիտասարդի սրբազան պարտքն է զոհել իր անձը, որ գոնէ 20-րդ դարում հայ կանայք և օրիորդներ զերծ մնան արիւնարբու քիւրդերից ու Թիւրքերից։

Կամաւորների գնդին հետևում են ռուս գնդեր և կրակի մէջ լափվող հայ գիւղերի վերջին մնացորդները ազատում։ Աբաղայից սկսած մինչև Բերկրի-Կալէն—100 վերստից աւելի տարածութիւն—մեր զօրքերը սոսկալի դժուարութիւնների յաղթելով կարողանում են անցնել 4 օրում։ Այժմ Վանից մինչև Բերկրի մնում է մօտաւորապէս 75 վերստ։

Բերկրի-Կալէում մեր առաջապահ գնդերը կուի բռնվելով Թիւրքական զօրքի հետ և ցաք ու ցրիւ տալով կարողանում են ազատել 80 հայ մատղաշ օրիորդներ, որոնց անխիղճ ու անխիղճ քիւրդ բէկերն ու Թիւրք զօրականները հաւաքել էին կոտորածի ժամանակ Պատնոսի, Աբաղայի և Բերկրիի շրջաններում, որ յագուրդ տան իրանց գազանային կրքերին։

Կոտորածը այդ շրջանում սկսվել է ապրիլի 8-ից և շարունակվել մինչև 23-ը։ Հուր ու սրից ազատվածները սոսկալի գոյներով են նկարագրում այդ աղէտը, որ առիւնուշտ սուլթանների վերջին մահապարն է։

Վերոյիշեալ շրջաններում—Աբաղա, Պատնոս, Բերկրի—համարեա բոլոր գիւղերը աւերվել են։ Զոհերի Թիւը ճիշդ ասել դժուար է, բայց համարձակ կարելի է ասել, որ 10,000-ից պակաս չէ։ Վերոյիշեալ շրջաններից փախած հայերից երիտասարդները միացել են հայ գնդերի հետ և հետևում են մեր զօրքերին և ամեն աջակցութիւն ցոյց տալիս նրանց։

Վանը դեռ դիմադրում է. սպասում են օգնութեան։ Պէտք է միայն զարմանալ, որ անասնական վիճակին հասցված Թիւրքահայը այսօր բահը ձեռքին ապստամբութեան դրօշակն է բարձրացրել Թիւրքիայի սրտում և ուզում է հերոսաբար մեռնել։

Կոտորածն սկսվել է և Կիլիկիայի շրջանում։ Սուրհանդակները կարողացել են հասնել Վան։ Նրանք էլ պարզել են ապստամբութեան դրօշակը։ Այս անգամ չեն ուզում աշխարհի պէս մորթվել։ Եւ իրաւացի է այդ վճիռը։ Միևնոյն է, պիտի մեռնեն, գոնէ կռուելով մեռնեն. դա պատիւ է բերում նրանց։ Նրանք էլ օգնութիւն են աղերսում Կովկասից։ Բայց այդ անհնարին է այժմ։

Սուրհանդակների պատմելով՝ երկիւղը միայն Ադանայում և Մերսինումն է։ Այնտեղ կարող են հայերը խիստ տուժել։ Ներսը Թիւրք զօրքերը գալ չեն կարող առ այժմ։ Կամաւորների մանր խմբերը ամեն մի կողմում Թիւրք զօրքերին լաւ դաս են տալիս։

Վանեցիք այդ գիտեն, ուստի նրանք էլ իրանց հ[illegible]րթին կռւում են և ապրիլի 7-ից սկսած մի[illegible]չև այսօր՝ ապրիլի 25-ը՝ դիմադրում են Թիւրք ու քիւրդ հօրդաներին։

Վանի Թիւրքերը զինաթափ են արված։ Բերդում եղած 2 Թնդանօթը գործում է յօգուտ ապստամբների։ Վալեանը սպանված է։

Արգար Պայազատ

ՄԻ ՆՈՐ ԳԵՐԻ ԶՕՐԱԿԱՆ

(Սեփական Թղթակցից)

Ալէքսանդրօպօլ, 11 մայիսի

Այսօր Սարըղամըշից տեղս հասաւ և դէպի Թիֆլիս մեկնեց Թիւրք զինուորական կայմակամ և վաշտի կառավարիչ Շիւքրի-բէյ Շաբան-Ալի-Օղլի, որը Թիւրքիայի Կասթէմունի քաղաքից էր և Կ. Պօլսի Փանկալթի Թաղի Մէքթէբի-Հարբիյէի (պատերազմական դպրոց) աշակերտ է եղել։

Շիւքրի-բէյին գերել են խօթը զինուորներով Օլթիից դէպի հարաւ արևմուտք գտնվող Կըզըլ-Դաղ լեռան լանջերում, ուր դուրս է եկած եղել ուսումնասիրութեան։ Նա կառավարում էր 2-րդ վաշտը 49-րդ գնդի, որը գտնվել է իր հրամանատարութեան տակ 3—4 ամսից ի վեր։ Այս վաշտը ուշ է հասած եղել Օլթիի շրջանը և երկիրը իրան բոլորովին անծանօթ։

Շիւքրի-բէյը 10 տարի է գտնվում է ծառայութեան մէջ. նա կռւել է Ադրիանուպօլսի պարիսպների մօտ Շիւքրի-փաշայի հրամանատարութեան տակ։ Շիւքրի-բէյը կապոյտ աչքերով, շէկ մազերով և կլորիկ մարմնով 40 տարեկան մարդ է, որը ժամանակից շատ վաղ ընկճվել և ծերութեան է ենթարկվել։

Շիւքրի-բէյը գտնում էր, որ իրանց էնվէր փաշան անչափ սխալ էր ծրագրել այս պատերազմը, որը առաջ վարելու ո՛չ միայն դրամ և մթերք չունէին, այլ սոսկալի լքված ու յուսահատված էր զօրքը։ Նա կարծում է, որ այլ ևս ոչ մի հնարաւորութիւն չունեն Թիւրքերը դիմադրելու մեր բանակներին և ամեն մի քաղաք գլուխը խոնարհած անձնատուր պիտի լինի։

Ատրպետ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

(Սեփ. Թղթակցից)

Վանի գրաւումը.—Կայսերական մաղթանք հայոց եկեղեցում.—Հայերի մեծ ցոյցը։

Թաւրիզ, 9 մայիսի

Երէկ, մայիսի 8-ը, հազուադէպ օրերից մէկն էր համաեւրոպական աշխարհաւեր պատերազմից ի վեր պարսկահայերիս համար, մանաւանդ Ատրպատականում գոյութիւն ունեցող կեանքի երևոյթների մէջ՝ հայերը, ժպիտն երեսներին, շնորհաւորում էին միմեանց, աչքալոյս մաղթում, աւետելով Վանի առումը ռուս քաջարի զօրքի և քաջամարտիկ հայ կամաւորների կողմից։

Արդարև աւետաբեր հեռագիրը զեկուցել էր ուրախաբեր լուրը. ռուսաց փոխ-հիւպատոս Բէլեաեվ իմաց էր տուել առաջնորդական փոխանորդին առաջնորդարանում, որ տեղում զանգազանդ այցելող հայեր ճչչում էին արագ տարածված լուրը և ուրախ ուրախ հաղորդում միմեանց։

Փոխանորդ Կարապետ ա. ք. Մանուկեան շտապեց ռուսաց հիւպատոսարան շնորհաւորելու և շնորհակալութիւն յայտնելու մեր ժողովրդի կողմից ռուսաց հերոս զօրքի ցոյց տուած օժանդակութեան համար, որի հետևանքով փրկվեցին Վանի 10,000-ից աւելի հայ մարտիկներ և բազմաչարչար երկիրը գազանացած քիւրդերի և Թիւրքերի սրից ու կրակից, յայտնելով միանգամայն փոխ-հիւպատոսին և զինուորական միսիային, որ նոյն օրը երեկոյեան ժամը 3-ին Բերդաթաղի հայոց մայր եկեղեցում կատարվելու է Կայսերական մաղթանք Նորին Կայսերական Մեծութիւն Նիկօլայ Կայսրի և Իր Գերդաստանի արևշատութեան և յաղթական զօրքի աջողութեան համար։

Հ. փոխանորդը առանձին-առանձին նամակներով հրաւիրեց նաև դաշնակից պետութիւնների հիւպատոսներին և Միացեալ Պետութիւնների հիւպատոս պ. Պատօկին, որ Թիւրք-քիւրդական կարճօրեայ տիրապետութեան ժամանակ Թաւրիզի հայ հասարակութեան երախտագիտութիւնը վաստակելու չափ մարդասիրաբար օժանդակութիւններ ցոյց տուեց խորհրդով ու գործով։

Ժամը ճիշդ 3-ին ղօղանջում էին մայր եկեղեցու զանգակները. եկեղեցում ներկայ էին ռուսաց, անգլիական, ֆրանսիական հիւպատոսները, զինուորական հրամանատարն ու օֆիցէրներ, ռուս և եւրոպացի կանայք, տարբեր երկու սեռից և բազմամբոխ երկսեռ հայութիւնը։ Մաղթանքից յետոյ հայերը կազմակերպեցին մեծ ցոյց։ Որովհետև ռուսական զինուորական նուագախումբը մի փոքր ուշացաւ, հայերը, երկու սեռերի եւ մասնակցութեամբ, ռուսաց եռագոյն և դաշնակիցների դրօշակներ բռնած, լեռնա-

դղորդ ուռաներ արձակելով, մերթ Ղալայի պատրաստ աշակերտ-աշակերտուհիների երգեցողութեամբ, մերթ հայկական նաղարազուռնայի նուագով հսկայ Թափօրը առաջացաւ դէպի ռուսաց հիւպատոսարանը: Լէզգինկան և հայկական պարերը զուռնայով, բուռն ծափերի տակ, նախ հիւպատոսարանի դրսի դռան առաջ և ապա բակում մեծ ֆուրոր արին. ամբոխն ամիսներից ի վեր իր սրտի վրա ծանրացած կօշմարից, գազանաբարոյ տարրերի իր վրա Թափած սարսափից ու արհաւիրքներից կարծես դեռ նոր ճողոպրած՝ Թաղվել էր ցնծուն յոյսերի մէջ և անձնատուր եղած իրականութեան մօտիկ երազների՝ հրճվում էր և կայտռում զուարթ մանուկների նման, երբ դրսից երևաց փոխ-հիւպատոսը: Իսկոյն մեր ինտելիգենցիան վերցրեց իր Թևերի վրա ու այնպէս, օդի միջով, տարաւ նրան իր բնակարանը. ուռաները, «կեցցէ յաղԹական Ռուսաստանը» բացագանչութիւնները Թնդացնում էին օդը: Վերջապէս հիւպատոսը ցուցարարներին յայտնեց իր շնորհակալութիւնը Վանի առման համար և յոյսեր՝ հայոց ազատագրման գործի մասին:

Ուրախ Թափօրը իր քայլերն ուղղեց դաշնակից պետութիւններից անգլիական հիւպատոսարանը, երբ մինոյն րոպէին հասաւ ռուսաց զինւորական երաժշտախումբը՝ Թնդացնելով ռուսաց, անգլիական և ֆրանսիական հիմները, ցուցարարների ուռաների մասնակցութեամբ: Մեծ-Բրիտանիայի հիւպատոսը սիրալիր ընդունելութեամբ հանդերձ, խօսքն ուղղելով ցուցարարներին, շնորհակալութիւն յայտնեց և յոյս տուեց, որ շնորհիւ դաշնակից պետութիւնների արդար ջանքերի, հայերը մօտիկ ապագայում կը վայելեն ցանկալի ազատութիւն: Նուագախումբը նուագեց անգլիական օրհներգը և հսկայ Թափօրը ուղղվեց դէպի Լիլաւ՝ ֆրանսիական հիւպատոսարանը:

Ուրախ և որոտընդոստ բացագանչութիւնների հետ ֆրանսիական մարսէլիէզը օդի ու շունչ էր ներշնչում սուրբ ազատութեան քաղցրահնչիւն շեշտերին փարած ամբոխին: Թափօրը որքան մօտեցաւ ֆրանսիական հիւպատոսարանին, այնքան աւելի մեծ չափեր էին ստանում ուրախ աղմուկն ու գոռում գոչումը. «Vive la France» մեծագոչ աղմուկը բռնել էր ամբողջ շրջապատը. բացի ցուցարար Թափօրից, փողոցների ծայրերում, կտուրների վրա խռնվել էր տղամարդկանց ու կանանց մեծ բազմութիւն: Նուագախմբի առաջնորդութեամբ Թափօրը մտաւ հիւպատոսարանի բակը. քառորդ ժամից յետոյ դուրս եկաւ հիւպատոս Նիկոլա, մի ուրախ-զուարթ անձն, կատարեալ ֆրանսիացի: Հիւպատոսին ձեռքերի վրա բարձրացրին օդի միջով, ինչ ուղիով անցան հիւպատոսներ Շիպլի և Բէլեաեվ, առաջնորդեցին նրա, որտեղից տաք շեշտերով շնորհաւորեց Վանի գրաւումը և հայ ազգի ազատագրման գալիք մեծ ակտը՝ դաշնակից պետութիւնների ջանքով: Ասորիներից, հայերից, կանանցից և օրիորդներից կազմված մեծ բազմութիւնը խանդավառ բոպէ էր ապրում: Անվերջ, անսահման ուռաներից, նուագածութիւնից, «Մեր հայրենիք» երգեցողութիւնից յետոյ ցուցարարները հանգիստ առան հայոց Թեմական դպրոցի ընդարձակ պարտէզում, ուր մի քանի նախաձեռնողների կողմից պատրաստվել էր Թէյի, քաղցրաւենիքի և շամպայնի սեղան հիւպատոսների և զինւորական սպաների պատուին:

Սեղանին ներկայ էին ռուսաց, ֆրանս. և անգլիացոց հիւպատոսները, փոխանորդ Կարապետ աւ.-ք., ռուս զինւորականներ և նախաձեռնարկողները՝ Զ. Նազարբէկեան, Զ. Բուղաղեան, Կ. Աբեան, Սաշա Տէր-Ցակոբեան: Իբրև հրաւիրված՝ բացակայ էր ամերիկական հիւպատոս Պատօկ: Հարկաւոր է յիշատակել, որ Միացեալ Պետութեանց ներկայացուցիչը եկեղեցի եա չէր եկել, և հիւպատոսարանի պաշտօնեայ Միհրան Բաղդասարեանի միջոցով իր ուրախութիւնը յայտնելով միասին հայերի ազատութեան գործի մասին կատարված գործողութիւնների համար, այնու ամենայնիւ բացատրել էր իր կառավարութեան չէզոքութիւնը, և հետևաբար պատերազմող մէկ ու միւս կողմերի ուրախ կամ տխուր ցոյցերին չը մասնակցելու հարկադրութիւնը:

Սեղանի մօտ նուագում էր նուագախումբը և երգում էին Ղալայի աշ.-աշակերտուհիները ուսուցիչ Վ. Վասիլեանի ղեկավարութեամբ: Սեղանի նախագահ փոխանորդ աւագ քահանան վեր առաւ բաժակը և առաջարկեց խմել Ն. Կ. Մ. Նիկոլայ Կայսեր, Նրա Գերդաստանի արևշատութեան և ռուսաց քաջարի զօրքի փառքի համար, իբրև բարերար և պաշտպան տանջված քրիստոնեայ ազգութիւնների: Բաժակները պարպեցին յոտնկայս և ռուսաց հիմնը լսեց յոտնկայս նաև բազմամբոխ հասարակութիւնը, անվերջ ուռաներով: Ապա հայր փոխանորդը բաժակ առաջարկեց դաշնակից պետութիւնների կենացը. նուագեցին անգլիական հիմնը և ֆրանսիական մարսէլիէզը՝ երկար օվացիաներով:

Թեմական դպրոցի պարտէզը լաւ լուսաւորված էր և հասարակութիւնն ու հրաւիրեալները մինչև գիշերվայ ժամը 10-ը զուարճացան, պարեցին, երգեցին և հեռացան, օրվայ խանդավառ տպաւորութեան ներքոյ:

Միայն մի ցաւալի հանգամանք չենք կարող Թագցնել մամուլից. դա այն է, որ ազգային ժողովներից խօսք տալով մի քանի ազդեր կարգադրութիւններ են անում առաջնորդարանի անունով, առանց նախապէս խորհրդակցելու առաջնորդարանի հետ և՝ կարելի է ասել՝ հակառակ առաջնորդարանի նոյնիսկ վարկին ու պատուին: Մեր ինքնակոչ ազգայինները, մի կողմ դնելով անձնական շահերն ու անարգ խաղ, Թող պահպանեն առաջնորդարանի վարկը և գործեն համերաշխօրէն: Հայկազուն

ՆԱՄԱԿ ԼՈՆԴՈՆԻՑ

Լոնդոն, 19 ապրիլի (ն. տ.)

Դարդանէլի նեղուցին մէջ ֆրանսական «Բուվէ» մարտանաւի ընկղմելուն առթիւ, Զօպանեան Ֆրանսայի արտաքին գործոց մինիստրին գլխաւոր օգնականներէն պ. Ժան Գուէն ուղղած էր հետևեալ նամակը Լոնդոնէն, մարտի 20-ին գրած.

«Պարոն,

«Իմ հայրենակիցներս և ես խորին տխրութեամբ իմացանք «Բուվէին» իր բոլոր նաւաստիներով ծովամոյն ըլլալուն լուրը: Այդ քաջարի ֆրանսական նաւաստիներուն վրայ, որ մեռան Թիւրքական պետի բռնակալութեան դէմ մարտնչելով, բովանդակ հայութիւնը պիտի ողբայ, և անոնց յիշատակը կրկնապէս սիրելի և նուիրական պիտի ըլլայ մեր ազգին, որովհետև անոնք զոհուեցան Ֆրանսայի մեծութեան ու Արևելքի ազատագրութեան համար: Կը խնդրեմ որ հաճիք արտաքին գործոց պ. մինիստրին հաղորդել Լոնդոնի հայ գաղութին յարգալից սրտակցութիւնը այս փառաւոր սուգին մէջ, որ Ֆրանսան կը հարուածէ:

«Ընդունեցէք, պարոն, ամենէն անձնուէր զգացմանս հաւաստիքը»:

Պր. Ժան Գու գրկած է հետևեալ պատասխանը Պարիզէն՝ ապրիլ 8 Թուակիր

«Պարոն,

«Հաղորդեցի նորին գերազանցութեան պ. Դելկասէին այն ցաւագին զգացումները, զոր ձեր հայրենակիցներն ու դուք յայտնած էք «Բուվէի» և իր նաւաստիներուն կորստեան առթիւ:

«Արտաքին գործոց մինիստրը շատ զգացուած է, և ձենէ կը խնդրէ որ հայ գաղութին մօտ Թարգման ըլլաք իր շնորհակալութեանց՝ այդ համակրական արտայայտութեան հանդէպ:

«Ընդունեցէք, պարոն, իմ բարձր համարմանս և լաւագոյն զգացումներուս հաւաստիքը»: Տ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
16—17 մայիսի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. — Պաշտօնական: Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Շավլի շրջանում Թշնամին, որ նահանջում է դիրքերից Բուբիէի մօտ, մայիսի 14-ին կռիւ սկսեց Կուրտովեանա-Պօդուբիս զօրաճակատում.

Մայիսի 15-ին մեր զօրքերը գրաւեցին Թշնամու դիրքերը այդ զօրաճակատում և սկսեցին հետապնդել նահանջող գերմանացիներին:

Ստորին Դուբիսայում Թշնամին դադարեցրեց իր յարձակումները մայիսի 15-ին:

Օսովեցի շրջանում մայիսի 14-ին Թշնամին սկսեց ուժեղ Թնդանօթաձգութիւն, որ բերդին վնաս չը պատճառեց:

Սանի վրա, Սենեավայի և Պերեմիշլի միջև սկսված յամառ կռւում մայիսի 15-ի ընԹացքում էական փոփոխութիւն տեղի չունեցաւ: Մեր զօրքերը դիմեցին հակայարձակումների Լիւբաչէվկա գետի մօտ, նաև մի շարք գիւղերի ռազմաճակատում, որոնք ձեռքից ձեռք էին անցնում: Թշնամին յարձակումներ էր գործում խեղդող գազերի օգնութեամբ: Գեներալ Մակենզենի զօրքից գերի ընկածների ասելով, Թշնամու կորուստներն ահագին են:

Պերեմիշլի և Դնէստրի մեծ ճահճի միջև մենք մայիսի 14-ին վանեցինք Թշնամու 3 յարձակումները Գուսակովի արևելեան կողմում, ըստ որում Թշնամին այդ օրը հասաւ մինչև մեր խութերին, բայց, կրելով խոշոր կորուստներ, չը դիմացաւ և ետ քաշվեց իր նախկին ռազմակէտերը:

Անդրդնէստրեան շրջանում մայիսի 14-ին և 15-ին ճակատամարտը տեղի էր ունենում մեծ եռանդով: Թշնամու մեծաքանակ ույժերը, չը նայելով իրանց խոշոր կորուստներին, գործում էին յամառ յարձակումներ մեր դիրքերի դէմ: Բոլոր յարձակումները մենք վանեցինք: Մեր զօրքերն իրանց հերԹին դիմեցին վճռական յարձակման Սվիցա գետի ձախ ափով և ամբողջ ռազմաճակատով մինչև Լօմնիցա: Պեչէնիժինի մօտ առաջխաղացումը զարգանում է շատ աջող: Լոյս մայիսի 15-ի գիշերը մենք այստեղ գերի բռնեցինք աւելի քան 3200 զինւոր, 72 օֆիցեր, ձեռք ձգեցինք գոնվէնդի գնդերից մէկի դրօշակը և մի քանի գնդացիր:

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.— Թշնամու հսկայական ջանքերը վերջին օրերի ընԹացքում ուղղված են այն բանին, որպէսզի Պերեմիշլի շուրջ օղակ կազմեն: Սանի վրայի յամառ կռիւները ընդհատվեցին մայիսի 7-ի առաւօտը և հետևեալ չորս օրը Թշնամին փորձում էր փոխել իր զօրաճակատը հիւսիս-արևելեան կողմից դէպի հարաւ-արևելք: Սենեավայի և Եարօսլավի միջև կառուցեցին 15 կամուրջ: Զօրաճակատը փոխելու ժամանակ Թշնամու մեծաքանակ զօրամասերը տեղաշարժումներ էին կատարում արևմտեան ուղղութեամբ, որ առիթ տուեց ենթադրութեան, թէ գերմանացիք նահանջի են ձեռնարկել:

Մինչդեռ մայիսի 11-ի առաւօտից գեներալ Մակենզենը նորից իր զօրաբանակը առաջ շարժեց մեր դիրքերի վրա Լիւբաչեվկայի և Սանի միջև, նաև Ռադիմնօյի և Դրօգաչէվի մօտ Սան գետի ձախ ափում, մօտ 25 վերստ տարածութեամբ:

Թշնամու հարիւր հազարաւոր հետևոտն զինւոր նետվեցին դէպի մեր խրամատները հազարաւոր զանազան տեսակ Թնդանօթների ուժեղ կրակի պաշտպանութեամբ:

Ընդհանուր առմամբ Մակենզենը, ձգտելով դուրս գալ Պերեմիշլի Թիկունքի կողմը, կրկնում է իր այն ռազմափորձը (մանեօվր), որպիսին նա գործադրեց Լօձի մօտ անցեալ տարվայ նոյեմբերի կէսերին, երբ նրա զօրքը, ճեղքելով Ստրիկովօյի և Դրիզէնի մօտ մեր ռազմաճակատը, նոյնպէս սկսեց անցնել մեր Թիկունքը:

Այժմ, սակայն, մինոյն ռազմափորձը կրկնվում է անհամեմատ լայն կերպով, անհամեմատ խոշոր ույժերով և արդէն ոչ թէ առանձին զօրաբանակներով, այլ ամբողջ մի քանի զօրագնդերով և աւելի դանդաղ, ահագին Թւով զօրամասերի պատճառով:

Մակենզենի ռազմափորձը դեռ չէ վերջացել, թէև նրա հետևոտն գնդերից շատերը արդէն կորցրել են իրանց կազմի $^{3}/_{4}$-ը: Գերմանական և աւստրիական այն զօրաբանակները, որոնք պէտք է գան Մակենզենի զօրագնդերին օգնութեան, անցնելով Պերեմիշլի հարաւային կողմից, արիւնաքամ են լինում Գուսակովի մօտ ապարդիւն ճիգ գործ դնելով կտրելու մեր զօրաճակատը, իսկ Պօրտ-Արտուրի Վիսոկայա Գօրայի հերոս գեներալ Իրմանը, ջարդելով Մակենզենի Թողած Թիկնապահ զօրամասերը և ձեռք ձգելով Սենեավան, այլ պատերազմական աւարի Թւում ձեռք է ձգել նաև այն մթերը, որ պէտք է բաժանվէր Պերեմիշլի հանդէպ գործող զօրքերին:

Չը նայած, որ Թշնամու կորուստները դեռ մայիսի 11-ին սկսված կռիւներում հաշվւում են ոչ թէ տասնեակ, այլ հարիւր հազար զինւոր, և չընայած որոշ նպաստաւոր նշաններին, ներկայումս վաղաժամ է տակաւին խօսել այդ իր յամառութեամբ ու եռանդով բացառիկ ճակատամարտի հետևանքի մասին:

Հետաքրքրական է նկատել, որ, եթէ հաւատանք գերմանացիների և աւստրիացիների պաշտօնական հաղորդագրութիւններին, կովկասեան 3-րդ զօրաբանակը, որ Սենեավայի մօտ ձեռք ձգեց 14 Թնդանօթ ու 7000 գերի, գլխովին սրի է քաշվել դեռ ապրիլին Վիսլօկի մօտ և այժմ պէտք է համարվէր գոյութիւն չունեցող:

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.— Գօրլիցէ-Դունայէց գետի գծի վրա եղած կռիւների մասին արտասահմանեան լրագիրներից ստացված տեղեկութիւններից երևում է, որ Թշնամին մեր երկու զօրաբանակի դէմ խաղացութեան ժամանակ դուրս էր բերել մինչև 1500 Թնդանօթ, որոնց խոշոր մասը կազմում էին միջին, խոշոր և 42 սանտիմետրանոց կալիբրները, ըստ որում 4 ժամվայ անընդհատ ռմբակոծութեան ընԹացքում, որը կատարվեց յարձակումից առաջ, արձակված էր մինչև 700,000 ռումբ, որպիսի ծանրութիւնը տեղ բերելու համար պահանջվեց 1000-ից աւելի վագոններ: Ռումբերի քանակութիւնը երկու անգամ աւելի է, քան մեծ, լաւ պատրաստված և կէս տարվայ պաշարման ընդունակ ամրոցի ռազմական կոմպլեկտը: Ուրիշ 700,000 ռումբ Թշնամին պատրաստել էր իր առաջխաղացութիւնը զարգացնելու համար, և, ինչպէս երևում է, բաւական պատրաստված էին ապրիլի 27-ի մօտերը, երբ սկսվեց Մակենզենի առաջխաղացութեան առաջին դադարը: Ընդհանրապէս, Թշնամին գործ է ածում մեր ամրութիւնների վրա յարձակվելու ժամանակ 10 ռումբ՝ միջին չափի, մօտ 20 պուդ քաշով մեր իւրաքանչիւր հրացանաձիգի վրա, որը բռնում է խրամատի ճակատում $1^{1}/_{2}$ քայլ տեղ: Գեներալ Մակենզենի առաջխաղացութիւնը Գօրլիցէից Եարօսլավի վրայով դէպի Նակլօ՝ կարելի եղաւ միայն բացառապէս այն պատճառով, որ պատասխանատու տեղեր գրաւած մեր գումարտակների դէմ ուղարկվել է մինչև 10,000 ռումբ: Կարճ ժամանակում կրակի այդպիսի ուժեղացման ընԹացքում, բացի մեծամեծ կորուստներից, նրա շրջանի տակ բոլոր գտնվողները կամ խլանում են և կամ Թեթև վիրաւորվում. բայց, ի հարկէ, ռումբեր պատրաստող գործարաններով հարուստ լինելը Թոյլ չի տայ երկար ժամանակ իւրաքանչիւր ժամ 200,000 ռումբ արձակել: Գերմանացիները, ինչպէս երևում է, սպառել են Կրակովի և իրանց մի քանի ամրոցների պաշարները. Նրանց հետևակ զօրքը, որը սովորել է օգտվել Թնդանօթային օգնութեամբ և յարձակվել բացառապէս խլացած կամ Թունաւորված հակառակորդի վրա, շուտով ստիպված կը լինի կռւել շատ աւելի դժուար պայմաններում: Գերիները ասում են, որ մեր ռումբը չի խլացնում, սակայն Թշնամուն մեծ կորուստներ է պատճառում սպանված և վիրաւոր: Գերմանական շատ վաշտեր միայն մեր ռումբային կրակից կորցնում էին յարձակման ընԹացքում կարճ ժամանակում մինչև 150 մարդ:

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.— Պաշտօնական: Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Շավլի շրջանում մեր զօրքերը շարունակում են ետ մղել գերմանացիներին, որոնք պաշտպանում են Շավկեանի-Կելմի գիւղերի մուտքերը: Մայիսի 15-ին Սավդինիկի գիւղի մօտ մենք ձեռք ձգեցինք 9 Թնդանօթ, 7 գնդացիր, գերիներ և շատ ուրիշ աւար:

Ստորին և Միջին Դուբիսայում Թշնամին վերսկսեց յարձակումը: Մեր զօրքերը, ետ քաշվելով գետի այն կողմը, մայիսի 16-ին արգելք եղան Թշնամու կրկնակի ջանքերին՝ անցնել նրանով:

Գալիցիայում շարունակվող կռւում մայիսի 16-ին մենք վանեցինք Թշնամուն Սանի աջ ափից մինչև Լիւբաչէվկի գետաբերանը և մի շարք աջող հակայարձակումներ գործեցինք Թշնամու գլխաւոր ույժերի դէմ, Վիշնի երկու ափերում: Այստեղ մի օրվայ ընԹացքում մենք գերեցինք մօտ 3000 զինւոր և 60 օֆիցեր, վերցրինք գնդացիրներ, պրօժեկտօրներ և այլն:

Անդրդնէստրեան շրջանում յամառ կռիւները շարունակվում են: Թշնամին մայիսի 15-ին մեծ ույժերով գրոհ տուեց Գայվօ շրջանում: Այդ գրոհին ներհակելու համար մենք գործեցինք հակայարձակում, որի շնորհիւ մեր գումարտակներից մէկին աջողվեց մտնել Թշնամու Թիկունքը, ցիրուցան անել նրա ույժերի մի մասը և գերել 600 զինւոր, 17 օֆիցեր և ձեռք ձգել 8 գնդացիր:

Մենք մասամբ վանեցինք Թշնամուն Սվիցի աջ ափից:

ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
16—17 մայիսի

ՊԱՐԻԶ.—Ցերեկվայ պաշտօնական հաղորդագրութիւն.

«Արրասից դէպի հիւսիս ընկած զօրաճակատում գիշերով տեղի ունեցաւ չափազանց խիստ Թնդանօթային կռիւ: Թշնամին ռմբակոծութեան ենԹարկեց գլխաւորապէս Լօրէտտի մօտ մեր դիրքերը: Սակայն այդ յարձակումը մեզ հնարաւորութիւն տուեց առաջանալ Էկյուռիէ-Սուշէզի ուղղութեամբ: Կէս գիշերին Թշնամու գործած հակայարձակումը Աբլէն-Սէն-Նազարի մօտ մենք դիւրութեամբ վանեցինք: Արգոններում մենք գրաւեցինք Թշնամու խրամատների մի մասը»:

ՊԱՐԻԶ.—Երէկ երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն.

«Արրասի հիւսիսում մենք ունեցանք նոր աջողութիւն նրանից յետոյ, երբ մենք չափազանց աջող ետ մղեցինք Թշնամու հակայարձակումը, ուղղված Աբլէնի և Սէն-Նազարի մօտ եղած մեր խրամատների դէմ, որոնց մասին հաղորդված էր առաւօտեան: Մենք յարձակման դիմեցինք և գրաւեցինք Աբլէնի տների՝ սկզբում մեծ մասը, ապա բոլորը, որոնք գտնվում էին Թշնամու ձեռքում: Այժմ մեր ձեռքին է ամբողջ գիւղը: Ճակատամարտը չափազանց տաք էր, ըստ որում մենք մասամբ ոչնչացրինք, մասամբ փախցրինք գերմանացիների երեք վաշտերը: Նևիլ-Սէն-Վաաստում դեռևս շարունակվում են ուժեղ կռիւները, ըստ որում մենք գրաւեցինք անտառի ծայրում տների նոր խումբ: Արրասի ճակատի մնացած տարածութեան վրա ոչ մի կարևոր բան չը պատահեց, եթէ չը հաշվենք այն կատաղի ռմբակոծութիւնը, որը սկսել է Թշնամին և որին մեր արտիլերիան պատասխանում էր: Տիէպվալի մօտ, Լասինից հարաւ-արևելք, մենք վայր ձգեցինք Թշնամու աէրօպլանը, որը այրվեց մեր գծերի առաջ»:

Պաշտօնական տեղեկութիւններ ռազմագծից.—«Աշնանից սկսած ամբողջ ժամանակ անդադար պայքար էր մղվում Լեպրետրի անտառում: Սեպտեմբերին մենք գտնվում էինք այս անտառի ծայրում. ամբողջ ձմեռվայ ընԹացքում մենք առաջ էինք գնում սապի միջոցով անտառում, կամ թէ տեղ էինք գրաւում յարձակումների օգնութեամբ: Մեր առաջխաղացութիւնը չէր կանգ առնում. եթէ մենք, պատահմամբ, կորցնում էինք գրաւված տարածութեան մի մասը, նոր յարձակումը մեր ձեռքն էր տալիս առաջվայ ունեցածից աւելի մեծ տարածութիւն: Եօթնամսեայ անդադար պայքարից յետոյ, մենք, վերջապէս, հասանք մեր նպատակին: Այն գնդերը, որոնք պատիւ ունեցան այս գործը կատարելու, ձմեռվայ ընԹացքում տուին ապացոյցներ իրանց դիմացկուն ույժի, բարոյական և ֆիզիկական աշխուժութեան, որոնք պատիւ են բերում ֆրանսիական ազգին»:

ԱՒՍՏՐՕ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
17 մայիսի

ՀՌՈՄ.— Պաշտօնական հաղորդագրութիւնների համաձայն, վերջին օրերի պատերազմական գործողութիւնների հետևանքները հետևեալն են.

Տիրոլի սահմանում Թնդանօթային կռիւը կատարվում է իտալացիների համար աջող: Թշնամու ամրութիւնները չափազանց վնասված են: Իտալացիք տաք կռւից յետոյ ձեռք ձգեցին Ալօյին: Իտալացիների կորուստներն աննշան են: Իտալական դիրիժաբլները մի շարք աջող Թռիչքներ կատարեցին Թշնամու երկրի վրա և լուրջ աւերումներ գործեցին: Իտալական աէրօպլանները գործում էին նոյնպէս աջող՝ ստիպելով իջնել Թշնամի օդագնացներին:

Իտալական «Ցէֆիրօ» հակաականանաւը, մտնելով անակնկալ Բուզօ նաւահանգիստը, ռմբակոծեց զօրանոցները, կործանելով նաւահանգիստները, և ջրասուզեց շատ նաւեր:

Իտալական 2 ականանաւ կռիւ ունեցան երկու աւստրիական ականանաւերի և երկու սուզանաւերի հետ, որոնցից մէկը ջրասուզվեց: Իտալացիք ոչ մի կորուստ չը կրեցին:

Իտալական մի հիդրօ-աէրօպլան Սեբէնիկօյի վրա ռումբեր նետեց: Օդագնացը ենԹարկվեց ռմբակոծութեան, բայց վերադարձաւ անվնաս:

Աւստրիական „C. 80“ ականանաւը, մօտենալով Պորտօ-Կորսինի ջրանցքին, ենԹարկվեց ծածկված մարտկոցների կրակին և լրջօրէն վնասվեց: „C. 80“ ականանաւի հետ գործող հակաականանաւը նոյնպէս վնասվեց լուրջ կերպով և օգնութիւն խնդրեց «Նովարօ» հետախոյզ նաւից, որ իր հերթին ենԹարկվեց ռմբակոծութեան և վնասվեց, կորցնելով իր նաւաստիների մեծ մասը:

Իտալական մի հակաականանաւ ծովը հետախուզելիս երևան հանեց աւստրիական մի հակաականանաւ և հալածեց նրան հեռանալով ռազմանաւերի կողմից: Անակնկալ երևացին Թշնամու 9 ռազմանաւ, որոնք լողում էին հակաականանաւերի և «Հէլիգօլանդ» Թեթև յածանաւի ուղեկցութեամբ: Իտալական հակաականանաւը նահանջեց, փորձելով միանալ նաւախմբի հետ: Սակայն, որովհետև Թշնամու ռումբերից նաւի կաթսաները փչացել էին, նա անկարող եղաւ փախչել: Նաւապետը հերոսական կռւից յետոյ հրամայեց նաւը ընկղմել, թէև Թշնամին շարունակում էր ռմբակոծել ընկղմող նաւը: Նաւը իսպառ ջրի մէջ ընկղմվելու րոպէին նաւապետը հրամայեց նաւաստիներին ջուրը նետվել: Այն ժամանակ աւստրիական հակաականանաւերի նաւաստիները իջեցրին մակոյկներ խեղդվողներին օգնութիւն ցոյց տալու համար. բայց այդ րոպէին երևաց իտալական նաւատորմը և Թշնամին շտապով հաւաքելով մակոյկները՝ հեռացաւ դէպի իր ափերը: Իտալական ռազմանաւերը հետապնդեցին նրան և լուրջ վնասուածքներ պատճառեցին աւստրիական մի հակաականանաւի և «Հէլիգօլանդ» յածանաւին: Ազատվածների և խեղդվածների Թիւը կը հաղորդվի յետագայում:

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Իտալական կառավարութիւնը խիստ պաշարման մէջ է յայտարարել Ադրիատիկ ծովի աւստրիական և ալբանական ծովափերը, առաջինը սկսած աւստրօ-իտալական սահմանից մինչև չերնոգորական-աւստրիական սահմանը, երկրորդը՝ սկսած չերնոգոր-ալբանական սահմանից մինչև Կէէֆալի հրուանդանը: Պաշարման գծից անցնելու փորձ անող նաւերը կենթարկվեն ռմբակոծութեան:

ԱՒՍՏՐՕ-ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
15 մայիսի

ՆԻՇ.— «Պրէսս Բիւրօն» հաղորդում է.

«Մայիսի 12-ին մեր Թնդանօթները ցի-

բուցան արին թշնամու մի զումարտակ, որ փորձում էր ամրանալ Կուպինովի հիւսիս-արեւելեան մասում, նաեւ մի հեծելավաշտ։

«Միեւնոյն օրը մեր թնդանօթները, որոնք ուղղված էին դէպի Դօբրի, մի քանի ռումբ արձակելով ցիրուցան արին թշնամու մի հետիոտն գնդի, որ կրակ էր բացել մեր սահմանապահ զօրախմբերի վրա։

«Վերջապէս միեւնոյն օրը թշնամին փորձեց զրահածածկ աւտոմօբիլի եւ 10 թնդանօթի օգնութեամբ գիւղը իջեցնել Ցօկօլեանս կղզում, բայց մեր զօրքերին աջողվեց ցրել նրանց»։

Ստացվել է հետեւեալ հեռագիրը Օկրիդայից. «Երէկվայ ամբողջ օրվայ ընթացքում հրացանաձգութիւն էր սահմանի մօտ։ Ս. Նաուի եւ Պօդգրացի ուղղութեամբ կենտրոնացել են մեծ թւով ալբաններ ալբանական հողի վրա»։

ԾՈՎԻ ՎՐԱ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

15—16 մայիսի

ԼՈՆԴՈՆ.—Բրիտանական «Կաբրէյ» շոգենաւը, որ դիմում էր Կարդիֆ, ջրասուզվել է Սիլլի մօտ սուզանաւի թնդանօթային կրակից։ Ճանապարհորդներն ազատվել են։

ՊԱՐԻԶ.—Նանտից հաղորդում են, որ «Շամպան» շոգենաւը խորտակվել է Սէն Ազարի մօտ։ 900 ճանապարհորդ տեղափոխվել են այլ շոգենաւ։ Նաւը ստացել է խիստ վնասուածքներ։

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

15—16 մայիսի

ԳԵՎԳԵԼԻ.—Սերբիայում բռնկված բծաւոր տիֆի համաճարակը շարունակում է նուազել, կորցնելով իր սուր բնոյթը։ Ներկայումս ամբողջ թագաւորութիւնը բաժանված է սանիտարական շրջանների, որոնց գտնվում են Ամերիկայի, Անգլիայի, Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի, Սերբիայի, ինչպէս եւ մի քանի չէզոք երկրների Կարմիր Խաչի խմբերի հսկողութեան ներքոյ։ Եռանդուն մաքրումը անհշան տեկոսի հասցրեց մահացութիւնը։

ՑՈՒՐԻԽ.—Լրագիրները յայտնում են, որ դաշնակից խորհուրդը որոշել է զէնքի կոչել 1-ին դիվիզիան յունիսի 14-ի մօտերը եւ 3-րդ դիվիզիան՝ յունիսի 21-ի մօտերը։ Բացի դրանից յունիսի 8-ին ծառայութեան է կանչվում 30 րդ հետիոտն գունդը։

ՏՕԿԻՕ.—Կառավարութիւնը պարլամենտին օրինագիծ է ներկայացրել 24 միլիոն իէնի ներքին փոխառութեան մասին։

Պարլամենտում մի շարք հարցապնդումներ եղան չին-ճապօնական բանակցութիւնների առիթով։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ.—Համալսարանի ուսանողները կազմեցին Իտալիային համակրական ցոյց։ Անցնելով ռուսական միսսիայի շինութեան մօտով, ցուցարարներն աղաղակում էին «կեցցէ Ռուսաստանը»։ Իտալական միսսիայի շինութեան առաջ, որի պատշգամբին եկաւ իտալական դեսպանը, ուսանողական միութեան նախագահը արտասանեց կրակոտ ճառ, ընդգծելով ռումինական եւ իտալական ցեղերի միութիւնը եւ ընդհանուր իղձերը, յայտնելով որ հեռու չէ այն րոպէն, երբ երկու եղբայր ժողովուրդները կը հանդիպեն կուի դաշտում։

ՀՌՕՄ.—Թագուհի Հեղինէն առաջարկեց Կարմիր Խաչին վիրաւոր զինուորների լազարէթի համար թագաւորական պալատի առաջին յարկը։ Մայր թագուհին միեւնոյն նպատակով զիջեց իր պալատի մի մասը։ Պապը վիրաւորների համար յատկացրեց ս. Մարթայի անուան հիւանդանոցը Վատիկանին կից եւ պապի Կաստէլլօ Գանդօլֆօ պալատի մի մասը։

ՆԻՇ.—Իտալական թագաւորը դիմեց Պետր թագաւորին հետեւեալ հեռագրով. «Ընդհանուր թշնամու դէմ հանդէս գալու րոպէին առաքում եմ ձերդ մեծութեանը բարեկամական ողջոյն, ցանկանալով նոր յաղթութիւններ ձեզ եւ քաջ սերբ ժողովրդին»։

Պետր թագաւորը պատասխանեց հետեւեալ հեռագրով. «Բոլոր սերբերը ողջունում են Իտալիայի հանդէս գալը մեր վաղեմի թշնամու դէմ։ Ձեր մեծութեան զօրքը փառքով կը ծածկէ իր անունը, կռւելով իր դաշնակիցների հետ յանուն արդարութեան եւ իրաւունքի»։

ՑՈՒՐԻԽ.—Աւստրիայից դէպի Շվէյցարիա եւ Շվէյցարիայից՝ Աւստրիա երկաթուղային հաղորդակցութիւնն ընդհատվեց։

ՊԱՐԻԶ.—Սօրբոնում տեղի ունեցաւ ցոյց Պուանկարէի ներկայութեամբ ի պատիւ Միացեալ Պետութիւնների։ Միացեալ Պետութիւնների դեսպանին մատուցվեց մի ուղերձ ականաւոր ֆրանսիացի գործիչների ստորագրութիւններով։ Դեսպան Շարպը իր ճառում ընդգծեց երկու մեծ հանրապետութիւնները միացնող տրադիցիօն բարեկամութիւնը։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Փակվեցին ռիկստագի երկու պալատների նստաշրջանները։ Երկրորդ պալատի նախագահն իր ճառում յոյս յայտնեց, թէ ինչպէս մինչեւ օրս Շվէդիային, շնորհիւ չէզոքութեան խիստ պահպանման, աջողվեց իրան հեռու պահել պատերազմի արհաւիրքից, այնպէս եւ ապագայում նա կը [illegible]

խաղաղութեան անգնահատելի բարիքները։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Կարմիր Խաչի գլխաւոր վարչութեան մէջ ստացվեց լիազօր Գուչկովի հեռագիրն այն մասին, որ մայիսի 9-ի առաւօտը թշնամու երկու աէրօպլաններից 16 ռումբ նետվեցին Ժիրարդովի վրա, որոնց պայթումից սպանվեց 1, վիրաւորվեցին 15 հոգի՝ գլխաւորապէս կին եւ երեխայ՝ եւ հրդեհվեցին 2 շէնք եւ մի սանիտարական վագոն։ Վիրաւորված է նաեւ սանիտար Վակուլինը երկու ոտքից։

Պաշտօնական հաղորդագրութիւնը.

«Միխայլովսկայա սայլ տունեանների համաձայն, ներկայումս մեր վերցրած գերիների ընդհանուր թիւը պետութեան ներսում առ. 1 ապրիլի 1915 թ. կազմում էր 10,734 օֆիցէր եւ 600,378 զինւոր։ Բացի այդ՝ գալիցիացի շատ գերիներ ուղարկվեցին իրանց հայրենիքը բնակվելու։

ԳՕՏԷԲՕՐԳ.—Տեղական մի ֆիրմայի միջոցով Գերմանիան չափազանց բարձր գնով ձեռք բերեց հին կօշիկների մեծ քանակութիւն։ Այսօր մտադրութիւն կար 10,000 կիլօգրամ կրկնակօշիկ ուղարկել Գերմանիա, բայց մաքսատան իշխանութիւնները թոյլ չը տուին, որովհետեւ բեռինէ իրերի արտահանութիւնն արգելված է։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Թագաւոր Կայսրն ընդունեց ուղեկցութեան իտալական դեսպան մարկիզ Կարլօտտին։

ՀՌՕՄ.—Ստացվել են իտալական զօրքերից գրաւված քաղաքներից ցնծագին բանաձեւեր, որոնցով ազատագրված ազգաբնակութիւնը յարգանքի զգացմունքներ է արտայայտում թագաւորին եւ ուրախութիւն՝ իրանց իսկական հայրենիքին միանալու առիթով։

Արգիլվեց լրագիրներին յաւելուածներ անել պատերազմական գործողութիւնների մասին տրվող պաշտօնական հաղորդագրութիւնների վրա՝ գործողութիւններից 10 օր անցնելուց շուտ։

ՀՌՕՄ.—Եկան անգլիական եւ ֆրանսիական զինուորական միսսիաները՝ իտալական զօրանակատում տեղի ունեցող պատերազմական գործողութիւններին ներկայ լինելու համար։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ Մօսկվայի նահանգապետի կարգադրութեամբ արտաքսվում են Մօսկվայից մօտ 2000 գերմանացի եւ աւստրիացի։

◆ Բուկովինայում սկսվել են շատ լուրջ ընդհարումներ։

◆ Սօֆիայում ուշադրութեամբ են սպասում համաձայնութեան պետութիւնների կողմից այն մասին, որ Բուլգարիան պարզի իր դիրքը եւրոպական այս միջադէպի մէջ։

◆ Նախագահ Վիլսոնը այն միտքն է յայտնել, թէ հաւանական է, որ Միացեալ Պետութիւնները խզեն իրանց յարաբերութիւնները Գերմանիայի հետ։

◆ Իտալիայում յարգանքով են գրաւված աւստրիական շատ հերցօգների դղեակներ։ Բռնված են աւստրիական վեց հիւպատոս, մինչեւ իտալական հիւպատոսների արձակումը Աւստրիայից։

◆ «Б. В.»-ին հաղորդում են Պարիզից, որ Վիէննայում տեղի են ունենում խորհրդակցութիւններ Ֆրանց-Իօսէֆ թագաւորի եւ կոմս Գօլուխօվսկիի միջեւ։ Խորհրդակցութեանը մասնակցում է նաեւ կոմս Տիսսան, որ ջանում է համոզել թագաւորին, թէ անհրաժեշտ է անջատ հաշտութիւն կնքել, նախ քան բանակի ոչնչանալը եւ Ռումինիայի հանդէս գալը։

◆ «Рѣчь»-ը հաղորդում է, որ Սանի երկու ափերում, հիւսիսից մինչեւ արեւմուտք, թշնամին կենտրոնացրել է աւելի քան մի միլիօն զինւոր. ամենալայն զօրաճակատը կազմում է մօտ 22 վերստ։ Դեռ որեւէ կողմը գերակշռութիւն ձեռք չէ բերել, թէեւ պարզվում է, որ հակառակորդը, չը նայած իր անհամար կորուստներին, չի ընկճվում։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

16 մայիսի

ԹԷՀՐԱՆ.—Սպահանի գեներալ-նահանգապետի տեղ նշանակված է պրինց Նուսրէդ-ուս-Սալթանէն՝ շահի հօրեղբայրը, որ վայելում է ժողովրդականութիւն ու հեղինակութիւն, շնորհիւ իր անձնական բարեմասնութիւնների, արդարացիութեան ու լուսամտութեան։

Պարսից կառավարութիւնը Կավէբի սպանութեան առիթով նշանակել է քննիչ մասնաժողովի անդամներ, որոնք շուտով մեկնելու են Սպահան։

Թէհրանում հանգստութիւն տիրեց։ Ռուս զօրքերի գալստեամբ ուժեղանում է այն հօսանքը, որ նպաստաւոր չէ մեր հակառակորդների ագիտացիայի համար։ Գերմանական ագիտացիան մայրաքաղաքում բաւականին թուլացել է։

ԹԷՀՐԱՆ.—Շահը հրաւէր ուղարկեց պրինց Զիլլ-Սալթանէին վերադառնալ Պարսկաստան։ Պրինցը վերջին տարիները ապրում էր Եւրոպայում։

ՍՊԱՀԱՆ.—Այն տեղեկութիւնը, թէ պարսից կառավարութիւնը վճռել է ետ կանչել Սարդար-Մուհտաշէմին եւ նշանակել գեներալ-նահանգապետ ու բախտիարի եւ ազատել այդպիսով ազգաբնակութիւնը բախտիարների դարաւոր լծից, վերջինների մէջ առաջ է բերում մեծ յուզմունք։ Բախտիար խաները ժողովում են ձիաւորներ եւ պատրաստվում են համաձայնութիւն կապել հոգեւորականութեան հետ, որպէսզի անկարգութիւններ առաջ բերեն։

Գերմանացիք շարունակում են ժողովել զինված մարդկանց։ Անթէլ հեռագիրը գործում է, չը նայած Թէհրանից ուղարկված կարգադրութեան՝ վերցնելու գործիքը։ Հեռագիրը գտնվում է ուժեղ պահակախմբի հսկողութեան տակ։

Թէհրանից եկան ոստիկանական գործակալներ Կավէբի մարդասպաններին որոնելու համար, որ այնքան էլ դիւրին չէ, եթէ նկատի առնենք, որ գերմանացի պահակները թաքցնում են մարդասպաններին։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

16—17 մայիսի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Համաձայն ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի ամենահպատակ զեկուցման, հաստատվեց առանձին մասնաժողով Պետական Խորհրդի անդամ կոմս Բոբրինսկիի նախագահութեամբ՝ բազմակողմանի կերպով պարզելու համար Պետրօգրադի համալսարանի ընդլայնման հարցը՝ ի նկատի ունենալով նրա 100-ամեայ յոբելեանը։

Ստամբուլի 1-ին աստիճանի շքանշանով պարգեւատրվում է իսկական ստատս-խորհրդական Պուրիշկեվիչը։

Իսկական ստատս-խորհրդական է դառնում պատուաւոր հաշտարար դատաւոր Գուչկովը։

ԱԹԷՆՔ.—Երէկ հրատարակվեց բժիշկներ Կրաուսի եւ Էյզէլսբերգի յայտարարութիւնը այն մասին, որ թագաւորի առողջական դրութիւնը բաւարար է եւ դէպի լաւն է գնում։

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ.—(Պատահական)։ Ի նկատի ունենալով ստայօզ լուրերը, իմ պարտականութիւնն եմ համարում յանուն հիւանդների շահերի յայտնել, որ կովկասեան հանքային ջրերի շրջանում վարակիչ հիւանդութիւններ չը կան։ Բոլոր բուժարաններում լողարանները տրվում են անարգել, ազատ բնակարաններ շատ կան, գները նորմալ են։ Ջրերի անօրէն Տիլիչեվ։

ՏՕԿԻՕ.—Ընդունելով չին-ճապօնական համաձայնութիւնը Չինաստանի ամբողջութեան սկզբունքներին, մեծ պետութիւնների իրաւահաւասարութեանը եւ Չինաստանի բաց դռների ոչ-հակասող, ճապօնական կառավարութիւնը անպատասխան թողեց Ամերիկայի նօտան, որ նախազգուշացնում է, թէ նա չէ ճանաչում այդ համաձայնութիւնը, եթէ սա հակասէ վերոյիշեալ սկզբունքներին։

ԿՈՄՍ ԲԵՐՆՍՏՕՐՖԻ ՓԱԽՈՒՍՏԸ ՎԱՇԻՆԳՏՕՆԻՑ

«Politiken»-ին հեռագրում են Նիւ-Եօրկից.

«Գերմանական դեսպան Բերնստօրֆը վերջին օրերը անց կացրեց հիւրանոցում, ուր նրան շրջապատում էին թղթակիցներ։ Կոմսը հիւրանոցից հեռացել է աւտօմօբիլով։ Հէնց որ հեռացաւ հիւրանոցի շենքից, ամերիկացի ժուռնալիստներից մէկը կանգնեցրեց շօֆերին եւ ձայն տուեց դեսպանին.

«— Ամերիկական քաղաքացիները «Լուզիտանիայի» խորտակումը համարում են սատանայական սպանութիւն։

«Դեսպանը պատասխանեց ժուռնալիստից եւ շօֆերին հրամայեց գնալ։ Կայարանում դեսպանը մի ակնթարթում նորից շրջապատվեց բռնկվող անձանց խմբով. կոմս Բերնստօրֆը գունատվեց կատաղութիւնից եւ բացագանչեց.

«— Ես ձեզ ոչ մի խօսք չեմ ասի։

«Այս ասելով նա թաքնվեց հեռախօսի ապարատի առանձնասենեակում։

«Մի րոպէ անց՝ նա դուրս եկաւ այնտեղից հեռախօսային պաշտօնեայի ուղեկցութեամբ, որ ասում էր նրան.

«— Էհ, դուք խօսելու համար չը վճարեցիք…

«Դեսպանի դէմքը ծամռվեց, երբ ամեն կողմից լսվեցին բացագանչութիւններ.

«— Ահա 100 ամերիկացու սպանութեան գլխաւոր յանցաւորը։

«Գնացքում երբ նրան չաջողվեց տեղ գտնել, այն ժամանակ նա փորձեց թաքնվել ամբոխից՝ ծխողների կուպէի դռան ետեւ, բայց ավ-որ անմիջապէս գրւից ծեծից լսւամութի ապակին կանչելով.

«— Ողորմած տէարք եւ տիկնայք, նայեցէք, գերմանական դեսպանը։

«Նոյն օրը կոմս Բերնստօրֆը ստացաւ մի անանուն նամակ սպառնալիքով, թէ գերմանական դեսպանատունը պէտք է յօդս ցնդեցնել»։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱԿ

Գանձակի նուիրատուների

(Օգնութ հայ փախստականների եւ կամաւորների)

(Տես «Մշակ» № 88)

Ս. Սաֆարեան 2 ր., Գ. ք. Թ., Գ. Փերզատեան, Կ. Եղեկեան, Վ. Թայիրեան, Ա. Աւագեան, Պ. Եղիեան, Ա. Առաքելեան, եւ Վ. Գօրգեան 1-ական ր., Մ. Փերզատեան, Հ. Նանումեան, Կ. Աղաբէկեան, Մ. Բալթազարեան, Տ. Առաքելեան, Վ. Աթայեան, Ս. Պետրոսեան, Հ. Մայիլեան, Մ. Յարութիւնեան, Ա. Հալաբեան, Պ. Եպիսկոպոսեան, Ե. Յովսէփեան, Ա. Սահակեան 50-ական կ., Մ. Յարութիւնեան 30 կ., Ա. Սարգսեան, Ա. Խօջայեան եւ Ա. Եախշիեան 20-ական կ.։ Գումար 17 ր. 40 կ.։

—

Քարվանսարայի գիւղական տանուտէրութեան շրջանում հաւաքված գումարների

(Օգնութ հայ փախստականների)

(Տես «Մշակ» թ. № 83)

Քարվանսարայից 33 ր. 26 կ., Բերդաւնից 18 ր. 18 կ., Խուարածորից 3 ր. 68 կ., Խաչտառակից եւ Թալագիւղից 12-ական ր., Վերին Աղդանից 25 ր.։ Ընդամենը 104 ր. 12 կ.։

Կ. Հ. Բ. Ընկ. ուղարկվել է 76 զոյգ գուլպայ՝ գաղթականներին բաժանելու։

Գուլպաների եւ դրամի փոխադրութեան համար արված ծախսը դուրս գալով՝ խմբագրութեանս ուղարկվել է 102 ր. 30 կ.։

ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխանուհի Տատիանա Նիկօլայեւնայի նախագահութեամբ գործող կոմիտէտը, որի նպատակն է օգնել պատերազմից վնասված անձանց, որոշել է ռուսական ամբողջ կայսրութեան մէջ կազմակերպել 3 օր, այն է մայիսի 29-ին, 30-ին եւ 31-ին ժողովարարութիւն յօգուտ կոմիտէտի։

Կովկասեան գլխաւոր կոմիտէտը, որ գործում է կոմսուհի Վօրօնցով-Դաշկովայի նախագահութեամբ, մայիսի 14-ին կայացրած իր նիստում, որոշել է կազմակերպել Թիֆլիսում եւ Թիֆլիսի նահանգում այդ ժողովարարութիւնը նոյն երեք օրերում եւ դրա համար իր կողմից ընտրել է մի առանձին բիւրօ, որի անդամներն են տ. տ. Ա. Վ. Վօլսկայա (ամուսին գեներալ Վօլսկիի), Ա. Պ. Պետերսօն (ամուսին փոխարքայի օգնական Պետերսօնի), նահանգապետ Ստրախօվսկի, իշխան Մ. Սումբատով, քաղաքագլուխ Ա. Խատիսեան եւ վաճառականների աւագ Ա. Միլեան։ Բիւրօյի նախագահ է ընտրված տ. Վօլսկայան, որի հրաւէրով կիրակի, մայիսի 17-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, դումայի դահլիճում կայացաւ մի մեծ ժողով, որին հրաւիրված էին մասնակցելու բազմաթիւ տիկիններ եւ պարոններ, զանազան խաւերի ներկայացուցիչներ, թւով 50 հոգի։

Ջերմացանոց նահանգապետ Ստրախօվսկին յայտնեց, որ Մեծ Իշխանուհի Տատիանա Նիկօլայեւնայի կոմիտէտը միայն Կովկասի համար մինչեւ այժմ ուղարկել է մօտ 400,000 ր., ուստի ոչ մի կասկած չը կայ, որ մայիսի 29—31-ին կազմակերպելի ժողովարարութեանը մեծ համակրութեամբ պէտք է վերաբերվի ազգաբնակութիւնը։ Ներկայ ժողովը կոչված է կազմակերպելու այդ հանգանակութիւնը, որ պէտք է լինի հետեւեալ կերպով. մայիսի 29-ին, շաբաթ, պէտք է կատարվի հանգանակութիւն տուփերով, վաճառամաճառների. մայիսի 30-ին, ուրբաթ, պէտք է լինեն սինեմատօգրաֆային ներկայացումներ, իսկ մայիսի 31-ին, կիրակի, պէտք է լինի մեծ զբօսանք փոխարքայի պալատի այգում եւ վիճակախաղ։

Ժողովը, միաձայնաւ համակրութեամբ վերաբերվելով հանգանակութեան մտքին, որոշեց կազմել 5 առանձին յանձնաժողովներ՝ տուփային հանգանակութիւն, զբօսանքի, սինեմատօգրաֆիական ներկայացումների, վիճակախաղի եւ մամուլի, որոնց եւ յանձնել ամեն մի մասի կազմակերպութեանը։ Մամուլի մասնաժողովի գործը պէտք է լինի պրօպագանդան մամուլի միջոցով եւ այլն։ Առաջին 4 յանձնաժողովները բաղկացած են ամեն մէկը 10—15 հոգուց, վերջինը՝ 3 հոգուց եւ անդամներն են Ի. Փ. Սեմեօնով (խմբ. «Кавк. Слово» թերթի), Հ. Առաքելեան («Մշակ») եւ Պալօվ («Кавказъ»)։

Վաղը, ամսիս 20-ին, տ. Վօլսկայայի մօտ նշանակված է յանձնաժողովի նախագահների եւ քաղաքի 12 մասերի կառավարիչների ու բիւրօյի միացեալ նիստը։

ՄԻ ՆՈՐ ԱԿՈՒՄԲ

Կիրակի, մայիսի 17-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, մեծ հանդէսով տեղի ունեցաւ արհեստաւորների ակումբի օրհնութեան եւ բացման հանդէսը Թիֆլիսի ժողովարանի նախկին ամառային կացարանի մէջ։ Բացի արհեստաւորների եւ համքարների ուստաբաշիները, որոնք եկել էին իրանց դրօշակներով, սազանդարներով, հրաւիրված էին նաեւ քաղաքագլուխը, վաճառականութեան ներկայացուցիչը, զանազան հիմնարկութիւնների եւ մամուլի ներկայացուցիչները։

Ինչպէս գիտենք, Թիֆլիսի արհեստաւորների գաւակարգը որոշել է կառուցանել Արհեստաւորների Տուն յանուն Կովկասի փոխարքայ Վօրօնցով-Դաշկովի եւ այդ շինութեան համար արդէն կազմվում է ֆոնդ։ Ներկայ ակումբը այդ շինութեան մի մասն է կազմելու. առ այժմ, մինչեւ շինութեան իրագործումը, ակումբը տեղաւորվելու է վարձովի բնակարանում։ Նոր ակումբի կանոնադրութեան համակրելի կողմերից մէկն էլ այն է, որ արգելված է թղթախաղը եւ թոյլատրված է միայն լօտօ՝ շատ չնչին գումարով. նա ունի եւ բեմ ներկայացումների համար եւ լսարան՝ դասախօսութիւնների համար, այնպէս որ Թիֆլիսի արհեստաւորները, որոնց թիւը հասնում է 10,000-ի եւ որոնք մտաւոր-հոգեոր զուարճութեան ոչ մի միջոց չունէին, այժմ ստանում են հնարաւորութիւն՝ վճարելով տարեկան 5 ր. անդամավճար, իրանց ընտանիքով հաճելի ժամանակ ունենալ տօն եւ կիրակի օրերն ու ազատ երեկոները։

Երբ համքարները իրանց դրօշակներով եկան եւ մտան այգին, կատարվեց մաղթանք, որից յետոյ երաժշտական խումբը նուագեց օրհներգը եւ սպա մաղթանք կատարող քահանան մի համառօտ քարոզով օրհնեց արհեստաւորներին եւ բացատրեց կուլտուրական այդ հիմնարկութեան կարեւորութիւնը։ Նախաձեռնին հրաւիրվածներից շատերը ճառերով ողջունեցին արհեստաւորների նոր ձեռնարկութիւնը։ Արհեստաւորների աւագ Բարսեղեանը շնորհակալութիւն յայտնելով ամենքին ցոյց տուած համակրութեան եւ ողջոյնի համար՝ կարդաց եւ այն հեռագիրը, որ, արհեստաւորների խնդրանօք, ուղարկվեց փոխարքայ կոմս Վօրօնցով-Դաշկովին։ Ամբողջ նախաճաշին, ինչպէս եւ երեկոյեան նուագում էին երաժշտական եւ սազանդարների խմբերը։ Երեկոյեան տրվեց եւ հայերէն ներկայացում դերասան Ամօ-Խարազեանի ղեկավարութեամբ։

Անշուշտ, լիակատար աջողութիւն կարելի է մաղթել արհեստաւորների նոր համակրելի կուլտուրական հաստատութեան։

—

Թիֆլիսի արհեստաւորների վարչութեան կառուցվելիք այդ շէնքը ունենալու է ամեն տեսակ յարմարութիւններ ժողովների, ներկայացումների, գրադարան-ընթերցարանի համար եւ այլն։ Շէնքը լինելու է երկյարկանի։ Առաջին յարկում կը լինի թատրոնական դահլիճ բուֆետով, այդտեղ է լինելու համքարների վարչութիւնը եւ դիւանատունը։ Իսկ երկրորդ յարկում, ըստ նախագծի, լինելու է ընդարձակ դահլիճ, գրադարան-ընթերցարան, արհեստաւորների ընդհանուր վարչութիւնը, արհեստաւորների աւագի կաբինէտը. լինելու են նաեւ ուրիշ սենեակներ, որոնց թւում դասարաններ անգրագէտ արհեստաւորների համար, ուր երեխաները աւանդվելու են թւաբանութեան, ռուսաց լեզուի եւ գծագրութեան դասեր։ Նախագծի համաձայն, շէնքի կառուցման վրա ծախսվելու է 300,000 ր., որպիսի գումարը հաւաքվելու է Թիֆլիսի արհեստաւորների ազգաբնակութեան միւս դասերի միջեւ։ Այդ գումարը պէտք է լրացվի 3 տարվայ ընթացքում. լրացվելուց յետոյ արհեստաւորների վարչութիւնը անմիջապէս ձեռնարկելու է տան կառուցման։ Եթէ գումարը չը լրացվի էլ, այնու ամենայնիւ, այդ 3 տարին անցնելուց յետոյ, յիշեալ վարչութիւնը պարտաւորված սկսելու է տան կառուցումը նախօրօք մշակած նախագծով։

Արհեստաւորների վարչութիւնը այժմ հրատարակել է մի կոչ, որով դիմում է նախ արհեստաւորներին եւ ապա քաղաքի ազգաբնակութեան՝ նուիրաբերել ով ինչքան կարող է։

Նուիրատուների անունները մտցվելու են առանձին ցուցակի մէջ եւ մշտապէս պահվելու են շինվելիք տանը, իսկ խոշոր նուիրատուների անունները ոսկէ տառերով փորագրվելու են մարմարեայ քարի վրա եւ դրվելու շէնքի լաւագոյն մասում։

Նուէրները ընդունվում են Թիֆլիսի արհեստաւորների վարչութեան մէջ ամեն օր, բացի տօն օրերից, ժամը 10-ից մինչեւ 2-ը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Կիրակի, Վանքի բակում, պատարագից յետոյ, Թիֆլիսում բնակվող վանեցիների նախաձեռնութեամբ կայացաւ ժողովրդական հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Վանի կռւում ընկածների յիշատակին։ Օրվայ առիթով խօսեցին Արշակ Սաֆարեան, թիւրքական բանակից ազատված թիւրքահայ բժիշկ Բօնապարտեան եւ Բենիկ վարդապետ։

◆ Ալիւրի ճգնաժամը Անդրկովկասում աւելի ու աւելի սուր կերպարանք է ընդունում։ Այսպէս օրինակ քաղ. վարչութիւնը մի շարք միջնորդութիւններ է ստացել Գօրիից, Զաքաթալայից, Լէնքօրանից, որոնք խնդրում են մի կամ երկու վագոն ալիւր բաց թողնել, որովհետեւ ազգաբնակութիւնը բաւի բուն նշանակութեամբ մնացել է առանց հացի։ Քաղաքային վարչութիւնը խոստացել է ալիւրն ստանալուն պէս մի-մի վագոն ուղարկել յիշեալ վայրերը։

◆ Թիֆլիսի հայ կանանց կոմիտէտը յօ-

գուտ չքաւոր վանեցիների Վան քաղաքն է ուղարկել 500 րուբլի։

◆ Մայիսի 30-ին, փոխարքայի նշանակումով, տեղի կունենայ առանձին խորհրդակցութեան նիստը՝ քննելու գեմստվային միջատաբան Ուվարովի նախագիծը Անդրկովկասում գեմստվային միջատաբանական կայան հիմնելու։

◆ Համառուսական քաղաքների միութեան կովկասեան ճիւղը միութեան կենտրոնական կոմիտէից ստացաւ 1.500,000 ր. միութեան կովկասում ունեցած լազարէթները և միւս հիմնարկութիւնները պահելու համար։

◆ Վլադիկավկազի երկաթուղային վարչութիւնը յայտնել է քաղաքագլխին, որ գիծը նախկին տարիների օրինակով ունենալու է ուղղակի հաղորդակցութիւն Թիֆլիսից մինչև Կիսլովոդսկ, որի համար յարմար գնացքներ են հանդիսանում №№ 7-ը և 8-ը, որոնք հասնում են մինչև Բալաջարի, իսկ Անդրկովկասի գծի վրա չեն թողնվում։ Այդ պատճառով գծի վարչութիւնը խնդրում է քաղաքագլխին միջնորդել Անդրկովկասի երկաթուղիների կառավարչի առաջ, որ այդ գնացքներով ուղղակի հաղորդակցութիւն հաստատվի։ Քաղաքագլուխը արել է համապատասխան միջնորդութիւնը։

◆ Քաղ. վարչութիւնը դիմել է նահանգապետին, որ գոյութիւն ունեցող սակագինը երկարաձգվի մի երկու շաբթով։ Շաքարի ֆունտը պէտք է ծախվի 19 կոպէկով մանրավաճառանոցներում, իսկ մեծ խանութներում՝ 18 կ.։

◆ Քաղաքի համար ստացվող շաքարից 2 վագօն ուղարկվելու է Երևան, այնտեղի քաղաքագլխի խնդրանքի համաձայն։

◆ Երէկ առաւօտ Սարըղամըշից Թիֆլիս հասած գնացքով բերվեցին 34 հիւանդ ու վիրաւոր զինուորներ, որոնք տեղաւորվեցին Նաւթլուղի դասաւորող հիւանդանոցում։ Այդ զինուորներից չորսը հայեր են. 1) Գրիգոր Մարգարեան, կամաւոր (Թիֆլիսեցի), 2) Ալմաս Բաղդասարեան, կամաւոր (չանախչեցի, Շուշու գաւ.), 3) Մանուկ Մկրտչեան (Ջանգլի գիւղացի, Կարսի շրջ.) և 4) Բահաթուր Յակոբեան (Պատարա գիւղացի, Շուշու գաւ.)։

◆ Նաւթլուղի դասաւորող հիւանդանոցից երէկ քաղաքային լազարէթները փոխադրեցին 39 հոգի հիւանդ և վիրաւոր զինուորներ։ Դասաւորող հիւանդանոցում ներկայումս մնում են 55 հիւանդ զինուորներ։

◆ Կովկասի քաղաքների գործիչների առաջիկայ IV համագումարին մասնակցելու համար ներկայացուցիչներ են ընտրված Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութիւնից՝ իշխ. Ի. Լ. Ջերքեզով, կովկասեան ջրերի վերատեսչի կողմից՝ Ա. Ն. Զուդեցկի, բորսային կոմիտէից՝ Ար. Ն. Միլեան, Թիֆլիսի վաճառականութիւնից՝ Գ. Կաֆեան։

◆ Բ. Միրիմանեան թոյլտուութիւն է խնդրում Թիֆլիսում հրատարակելու գրական-քաղաքական թերթ ռուսերէն լեզուով՝ «Тифлисское Слово» անունով։

◆ Այս տարի Մարիամեան-Յովհաննեան դպրոցի VIII դասարանը աւարտել են հետևեալ աշակերտուհիները. 1. Աբրահամեան Շուշանիկ (ալէքսանդրոպոլցի), 2. Աղեկեան Սաթենիկ (երևանցի), 3. Գասպարեան Եղիսաբէթ (Թիֆլիսեցի), 4. Գրիգորեան Սիրանոյշ (գանձակեցի), 5. Դանիէլեան Արաքսիա (մեղրեցի), 6. Դովլաթեան Վարսենիկ (հին-նախիջևանցի), 7. Երզնկանեան Գայիանէ (ախալցխացի), 8. Խուցեան Կատարինէ (թելաւեցի), 9. Հախնազարեան Հեղինէ (վերին-ագուլիսեցի), 10. Ղլտճեան Եղիսաբէթ (ախալցխացի), 11. Մազմանեան Շուշանիկ (սղնախեցի), 12. Մամիկոնեան Գոհարիկ (գանձակեցի), 13. Մանթաշեան Մարիամ (Թիֆլիսեցի), 14. Մանուէլեան Սաթենիկ (Թիֆլիսեցի), 15. Յակովբեան Ռեբեկա (հին-նախիջևանցի), 16. Յովհաննիսեան Սրբուհի (Թիֆլիսեցի), 17. Նազարեան Էմիլիա (Թիֆլիսեցի), 18. Նալբանդեան Անահիտ (ղարաքիլիսեցի), 19. Շահվերդեան Օլինկա (լոռեցի), 20. Ոսկանեան Մարիամ (ախալցխացի), 21. Պաշայեան Շողակաթ (ախալցխացի), 22. Պապոյեան Հրաչեայ (ախալքալաքցի), 23. Սաբուխանեան Ովսաննա (Թիֆլիսեցի), 24. Ստամբոլցեան Եղիսաբէթ (ալէքսանդրապոլցի), 25. Վարդիկեան Մարիամ (Թիֆլիսեցի), 26. Տարախչեան Վարդանուշ (ալէքսանդրոպոլցի), 27. Տէր-Պետրոսեան Էվելինա (ղարաքիլիսեցի), 28. Քալանթարեան Թագուհի (վերին-ագուլիսեցի), 29. Քոչինեան Շուշանիկ։

—

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Հացաբոյսերի տեսքը Արդուինի շրջանում գեղեցիկ է, բայց ցանքսերին մեծ մասամբ կորուստ է սպառնում աքլորի բացակայութեան պատճառով։ Արդուինում և շրջակայքում աչքի է ընկնում մրգածառերի ցրտահարութիւնը։

—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Պետրոգրադից հաղորդում են, որ համալսարանում պրիվատ դոցենտ Ադոնցը պաշտպանել է հետևեալ դիսերտացիան. «Діонисій Фракійскій и армянскіе толкователи»։ Ընդդիմախօսն էր պրոֆ. Մառը, որ մեծ արժէք է տալիս դիսերտացիային, որի մեջ խոշոր նշանակութիւն հայկական լեզուաբանութեան համար։ Դիսերտանտը արժանացել է հայկական բանասիրութեան դոկտորի աստիճանի և հասարակութեան ծափահարութեան։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դրամա

Կիրակի, մայիսի 17-ի երեկոյեան, Արտիստական Ընկ. Թատրոնում, Բարատովի ռուսաց դրամատիկական խումբը տուեց իր վերջին հրաժեշտի ներկայացումը։

Ընտրութիւնը աջող էր. Ներկայացվեց Բատայլի յայտնի «Дитя любви» պիէսը, որի մէջ հանդէս եկան խմբի համարեա բոլոր առաջնակարգ ույժերը, ինչպէս օրինակ տաղանդաւոր Միխայլովան, Պէտրովան, Բարատովը, Բելյաևը և այլն։

Այն ջերմ վերաբերմունքը, որ արտայայտեց թատրոնը ծայրէ ծայր լցրած հասարակութիւնը անվերջ ծափահարութեամբ և անթիւ ծաղկեփնջերով, պերճախօս ապացոյց էր, որ Բարատովի խումբը վայելում էր Թիֆլիսի թատրոնասէր հասարակութեան համակրութիւնը՝ հակառակ շնորհիւ իր բեմական շնորհալի ույժերի և ընտրովի ռեպերտուարի։

Ողջունելի է ուրեմն այն, որ եկող սեզոնին ևս Արտիստական Ընկ. թատրոնում ներկայացումներ տալու է դարձեալ Բարատովի խումբը, որ կարող եղաւ բաւարարութիւն տալ ներկայ սեզոնին հասարակութեան էսթետիկ ճաշակին և շահվեց նիւթականապէս այսպիսի խառն ժամանակում իսկ։

Ուրեմն խմբին բարի երթ և շնորհաւոր գալուստ։

Բոցէնգէնտ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 17 մայիսի

Խնդրում եմ ընդունել 20 ր. պսակի փոխարէն յօգուտ Վանի տառապեալ դժբաղդների, ի յիշատակ դառն ցաւով օղբացեալ անզնահատելի բարեկամիս՝ Գէորգ քահանայ Մկրտումեանի։ Սիրանոյշ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ.

ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼԻ ԼՌՈՒԹԻՒՆ

—

Միանդաբի շրջանային ծխատէր Տէր-Սահակեանի կոչը, որ տպագրված էր «Մշակի» № 85-ում, պարտք է դնում մեզ վրա այդ խնդրի վերաբերեալ երկու խօսք ասելու։

Միանգամայն աւելորդ եմ գտնում Միանդաբի և Սուլդուզի հայ ազգաբնակութեան պատմա-ստատիստիկական նկարագրով զբաղեցնել «Մշակի» ընթերցողներին. այդ կը լինի մի շարք արդէն «ծանծրալի» դարձած կրկնութիւնների շարան, որ յաճախ արձանագրված է հայ մամուլի էջերում։ Առաւելապէս «Մշակը» համարեա ամեն տարի այդ թշուառների բողոքի թարգման է հանդիսացել, սակայն մինչ էլ մնացել է որպէս «ձայն բարբառոյ յանապատի» թէ հոգևոր իշխանութեան և թէ զանազան բարեգործական հաստատութիւնների կողմից։ Դա մի դատապարտելի լռութիւն է, անգամ մի աններելի յանցանք, որ գիտակից ու կացութեան աւելի մօտիկ գտնվող շրջանում յարուցանում է զայրոյթի և վշտի բուռն արտայայտութիւն։ Դատապարտելի է մի հոգևոր իշխանութեան կողմից այդ աստիճան անտարբեր վերաբերմունք դէպի մի պատկառելի թիւ կազմող և իր հովուական խնամքին յանձնված ժողովրդի վերաբերեալ. ժողովուրդ, որ մինչ պատկառանքով ու լի հաւատով է վերաբերվել դէպի իր հոգևոր իշխանութիւնը և անխափան, անտրտունջ վճարել իր եկեղեցական տուրքերը, անթերի գտնվել քրիստոնէական բոլոր պատուիրանների հանդէպ։ Դատապարտելի է մեր զանազան բարեգործական-կուլտուրական հաստատութիւնների անուշադիր վերաբերմունքը դէպի այդ թշուառ ու մոռացված հեռաւոր «եղբայրների» ողբալի կացութիւնը։ Ի՞նչ առարկութիւն կայ, ինչ արդարացուցիչ փաստով է պատճառաբանվում այդ անվայել լռութիւնը. թող երկու բառով հրապարակվի այդ «փաստը», և մենք պատրաստ կը գտնվենք կամ հաշտվել այդ փաստի հետ և կամ բացատրական հերքում տալ։

60-ական թւերի վերջերում Միանդաբ և Սուլդուզ գաւառների հայ ազգաբնակութեան թիւը կազմում էր մինչև 5000. տարիների ընթացքում, շնորհիւ հոգևոր իշխանութեան յանցաւոր անտարբերութեան, այդ խմբակցութեան տէր ժողովուրդը զոհվեց ու լուծվեց տիրող տարրի կամայականութիւններին, մինչև որ այդ թիւը իջաւ հազիւ մի հազարի. և այժմ, ողբերգական այս եզակի պատուհասի օրերում, այդ դժբաղդագոյն «հայ» հասարակութիւնը կարօտացել է մի կտոր հաց ձգել Մարաղա և բաց երկնքի տակ սովամահ լինելու վերահաս ուրուականի հանդէպ կարկամել... դժբաղդները՝ միայն Թիֆլիսի շրջանում։ Ո՛չ, պ. պ. լուակեացներ, մի րոպէ թարի եղէք ձեր կարճատես աչքերի դիտակը ուղղել քիչ հեռու՝ հայկական մատախլապատ հօրիզոնը, և դուք այնտեղ կը տեսնէք վրտանգի մատնված մի ամբողջ հայ հասարակութիւն, մի անխարդախ, զուտ հայկական ու քրիստոնէական ոգով տոգորված ու կուլտուրական հակումներով օժտված, սակայն անբաղդ մի ժողովուրդ, որ ձեռքերը երկինք ամբարձած և արցունքոտ աչքերը դէպի ձեզ ուղղած օգնութիւն է աղերսում։ Հասցրէք այդ օգնութիւնը որքան կարելի է շուտ, շտապ. դրանով դուք կատարած կը լինէք ձեզ վրա դրված ծանր պարտականութիւններից մէկը, գուցէ և հերթականն ու անյետաձգելին։ Ազգը տալիս է այժմ՝ ինչ որ կարող է, գուցէ և անկարելին. դուք, ազգի ընտրեալ ներկայացուցիչներ, մի վլանաք շրջանկատ լինելուց. աւելի լաւ է ուշ՝ քան երբէք։

Խուրշիդ

ՆԵՎՐԱՍՏԵՆԻԱՆ

եւ ջղային հիւանդութիւններ, սեռական թուլութիւն, [illegible]

Սպերմին-Պէլը միակ [illegible]

„ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ" [illegible]

[illegible] «Целебное дѣйствіе Спермина» գիրքը. [illegible] քըքրվողներին ուղարկվում է՝ 4 հատ 7-կոպէկանոց նամականիշ ստանալուց յետոյ՝ նոր լոյս տեսած «Цѣлительныя силы организма» գիրքը։

Սպէրմին-Պէլին կայ ամենուրեք։

Профессоръ Д-ръ П Е Л Ь и С-вья, Петроградъ
Մատակարար Նորին Կայսերական Մեծ. Դրան.

№ 3. 0—3

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

(Սեփ. թղթակցից)

—

Վերջին փորձ մըն ալ

Բուքրէշ, 25 ապրիլ

Համաեւրոպական պատերազմի օրերէն սկսած մինչ այս՝ Ռումանիա մէկէ աւելի անգամներ փորձեց համաձայնութեան մը գալ Բուլղարիոյ հետ։ Սեֆիայի ռումանական դեսպանը՝ պ. Դէրուսի իր բոլոր ույժովը ձըգտեցաւ Ռումանիոյ և Բուլղարիոյ միջև բացուող անհլութեան, վրէժխնդրութեան անդունդը փակել քաղաքական խաղաղ միջոցներով և մինչև այսօր ալ յամառօրէն կը ձգտի իր թէզը պաշտպանել։ Չեմ գիտեր, թէ ինչ եղած է բուլղարական պահանջը, և ո՛չ ալ կրցի որոշ կերպով հասկնալ, թէ Ռումանիա ի՛նչ զիջումներ կընէ, և կամ խոստացած է ընել, Բուլղարիոյ գործակցութիւնը երաշխաւորելու համար։

Քաղաքական աշխարհին մէջ երևակայութիւնը իր դերը շատ քիչ անգամներ կրցած է ունենալ։ Քաղաքական կեանքի մէջ ամեն բան չոր է, կտրուկ և պաղ։

Իրականացած ու յայտնի իրողութիւն մըն է այլ ևս, թէ Բուլղարիոյ և Իտալիոյ միջև որոշ դաշնակցութիւն մը կազմուած է բալկանեան կնճիռներու շուրջ։ Մանրամասնութիւններու նկատմամբ դրական ոչինչ կրնամ ըսել։ Բայց Ռումանիոյ մինչ այս ըրած բանակցութիւնները Բուլղարիոյ հետ՝ մնացին ապարդիւն։

Ռումէն ժողովուրդը եթէ վրէժխնդիր չէ, գոնէ վրէժխնդիր ըլլալու պատճառներ չունի։ Լատինականութեան չքնաղ ծաղիկը սակայն պէտք ունի լուրջ ու բանիմաց առաջնորդներու, այլապէս եղերական գահավիժումներու պիտի ենթարկուի։ Սա այժմ ինքն իր բարոյական ու նիւթական բովին մէջ կը տապկուի, բայց ինչ անակնկալներ կը սպասեն իր ուռճացման ու բարգաւաճման մայթերուն վրայ, դժուար է գուշակել։

Բուլղար ժողովուրդը կոպիտ է, բայց աշխատասէր, խնայող, պայքարելու ընդունակ ու տոկուն։ Աւելցուցէք, ըսէք նաև չափազանց վրէժխնդիր։

Ռումանիա իր քաղաքական սխալանքներն ունեցաւ։ Անհերքելի է։ Անցեալ տարի, երբ՝ բուլղարօ-ռումանական պատերազմը յայտարարուած էր, նախկին վարչապետ Թիթու-Մայորեսկու ըսաւ. «Մեր կողին, Դանուբի միւս եզերքին վրայ մեծցող առիւծը պէտք է վիրաւորել իր սրտէն, պէտք է անդամահատել։ Ռումէններ, այս անգամ հասած է ժամը»։

Թիթու-Մայորեսկուի երազը իրականացաւ։ Արծիւը թևահատուեցաւ, առիւծը իր սրտէն վիրաւորուեցաւ։ Ռումէն բանակը քալեց Սոֆիայի վրայ, փրկելու համար Յունաստանն ու Սերբիան, որոնք բուլղարական բանակին առջև ջարդուած՝ սկսեր էին իրենց կոնակը դարձուցած ետ արշաւել։ Վաղը պատմական դոկումենտները պիտի հաստատեն սոյն պարագան։ Թէրքը, որ յաւակնոտօրէն կծկուած էր Չաթալջայէն անդին, ըմբոստ վազքով մը հասաւ Էդիրնէ և գրաւեց զայն։ Յուսահատ Բուլղարիան ձեռնածալ նստաւ հաշտութեան սեղանին վրայ, ուր Վենիզէլոս, Պաշիչ ու Մայօ- քօղարկեցին՝ արհամարհելով բուլղարական արդարութենէն ծնած իրաւունքի դիցուհին։

Բուլղար ժողովուրդը գրկեց իր աւերակները, միացաւ ինքն իր մէջ, գործեց, կազմակերպուեցաւ և օրըստօրէ վրէժխնդրութեան զգացումը իր դրացիներուն դէմ։ Համեւրոպական պատերազմի նախօրեակին Ռումանիոյ, Յունաստանի և Սերբիոյ աչքերը ուղղուեցան դէպի Բուլղարիա, տեսնելու համար թէ ի՛նչ պիտի ընէ, ո՛ր կողմ պիտի արշաւէ, և այս անգամ որքան խելացիօրէն պիտի պաշտպանէ իր դատը։

Բուլղարիոյ աշխարհագրական դիրքը այս անգամ պէտք է օգնէ իրեն, եթէ մինչ այս միացեալ Ռումանիա չի կրնար շարժիլ, եթէ վստահ չըլլայ թէ Բուլղարիան չէզոք է, անհլութեան բերդերը ոչնչացած Դանուբի երկու եզերքներուն վրայ։ Նոյնը կարելի է ըսել և Յունաստանի համար։

Ոչ միայն Ռումանիան պէտք ունի բուլղարական համագործակցութեան, իր ազգային ձգտումներու իրագործման համար, պէտք ունին և երեքակ համաձայնութեան պետութիւնները, որովհետև Բուլղարիան արհամարհելի ույժ մը չէ և յետոյ կրնայ Դարդանէլեան հարցի լուծման մէջ՝ բերել իր դրական բաժինը։

Վէնիզէլոս այս պարագան նկատեց, ճիշդ կըլլար ըսել՝ նախատեսեց։ Նախատեսեցին և ռումէն վարչական շրջանակները, բայց երբ տեսան, թէ Յունաստանի վարչապետը չկրցաւ իր քաղաքական ծրագիրները գործնականացնել և Բուլղարիան մնաց իր չէզոքութեան մէջ և դժուարահաճ, իր վրայ կեդրոնացնելով Ռուսիոյ արհամարհանքը, Ռումանիան, հաւանականաբար իր Պետրոգրադի դեսպան պ. Դիամանտիի թելադրութիւններէն դրդուած, այս շաբաթ փորձեց վերջին փորձ մը ընել բուլղարօ-ռումանական համաձայնութիւնը իրագործելու համար։ Բանակցութիւնները սկսած են։ Արդիւնքի մասին կը գրեմ։ Բայց այժմէն ըսեմ, թէ, եթէ այս անգամ ալ Ռումանիա զիջումներով և կամ քաղաքական նոր պայմանագրութիւններով չկրնայ հաշտութեան եզր մը գտնել, անգամ մըն ալ (սոյն պայմաններու մէջ) ձեռք չպիտի ուզէ երկարել Բուլղարիոյ, իրական ու երկարատև եղբայրակցութեան մը երդումովը։

Բայց թէ բուլղարօ-ռումանական համաձայնութիւնը համեւրոպական պատերազ- [illegible]

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ [illegible]

ՓՈՒՆԽՆԱԴ, Գ. Փափազեանին.—«Բնաստաբարարական թեմի ծխ. դպրոցների վիճակը» խորագիրը կրող ձեր յօդուածը չենք կարող տպել։

Խմբագիր-հրատարակիչ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է՝

№ 3	դէպի Բաթում	1 ժ.	45 ր.	ցերեկ.
№ 4	» Բագու	7 ժ.	3 ր.	երեկ.
№ 6 (արագ)	»	12 ժ.	8 ր.	ցերեկ.
№ 9	» Բաթում	8 ժ.	53 ր.	երեկ.
	» Ջուլֆա	10 ժ.	23 ր.	երեկ.
	» Բօրժօմ	3 ժ.	20 ր.	ցերեկ.

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Է ԹԻՖԼԻՍ՝

№ 3	Բագուից —	12 ժ.	54 ր.	ցերեկ.
№ 4	Բաթումից —	5 ժ.	55 ր.	երեկ.
№ 5	Բագուից (արագ)	7 ժ.	41 ր.	երեկ.
№ 10	Բաթումից —	9 ժ.	51 ր.	առաւ.
	Ջուլֆայից —	6 ժ.	53 ր.	առաւ.
	Բօրժօմից —	7 ժ.	25 ր.	առաւ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի և «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—9½—2 ժ. Ներքին, ջղային և երեխայոց հիւանդութ. և ծախկահատ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի քթի հիւանդութ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երեխ. հիւանդ. և շուրթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-Բ.ԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԳԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—83

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԵՐԵՔ ԱՄԻՍՆԵՐԻ

համար

ՏՐՎՈՒՄ Է ՎԱՐՁՈՎ

վերևի յարկում 4—5 սենեակից բաղկացած

ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Գինը՝ ամբողջ երեք ամսվայ համար՝ 100 րուբլի։

Բնակարանն ունի ամեն յարմարութիւն և վաննա։

Հասցէն՝ Графская № 7 (Լօրիս-Մելիքօվսկայա փողոցի մօտ)։ Հարցնել Ստեփանեանի բնակարանը։

(Կ.) 332. 2—1

ՀՐԱՒԻՐՎՈՒՄ Է

Թէլաւի ս. Գէորգ աւագ եկեղեցու համար մի հմուտ, տիրացու, որը գիտենայ լաւ ձայնով, եւրօպական նոտա եկեղեցական խումբ կազմելու համար։ Պայմանները՝ ռոճիկ ամսական 15 ր., ուրիշ ծխական արդիւնքը մօտաւորապէս 10 ր., մի սենեակ, իսկ խումբ ունենալու դէպքում տարեկան 60 ր.։ Պահանջվում է լուրջ յանձնարարական։

Դիմել՝ Թէլաւ, աւագ եկեղեցու երէցփոխ Վ. Պօղոսեանին։

(Օ. Մ.) 319. 3—2

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

Վաճառվում են հետևեալ հրատարակութիւններից

1)	ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ, Վրժնի, I և II հատորներ	1 ր. 50 կ.
2)	ՄԻ ԱՄԻՍ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ, Հ. Առաքելեանի	40 կ.
3)	ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի, հատոր I, երկրորդ տպ.	1 ր. 20 կ.
4)	ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ, Արշ. Մխիթարեանի	40 կ.
5)	ԱՐԲԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ	15 կ.
6)	ՁԵՌՆԱՐԿ տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բանահիւսութեան, Հ. Առաքելեանի	50 կ.
7)	ԿԵՐՈՆՆԵՐ, բանաստեղծ. հաւաքածու, Վ. Մալէզեանի	1 ր.
8)	ՑՈՒՇԱՐՁԱՆ ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի	40 կ.
9)	ՄԻ ՀՆՋԻՒՆԻՆ ՄԻ ԳԻՐ (վիպագրութիւն), Ստ. Մալխասեանցի	40 կ.
10)	ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐ, Մուշեղ եպիսկոպոսի	35 կ.
11)	ՃՈՐՏԵՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, նկարներով	15 կ.
12)	ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ, թարգմ. Մ.-ի	15 կ.
13)	ՄԻԼՏՕՆԻ ԿԵԱՆՔԸ և գրական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի	30 կ.
14)	ԳԱԼԻԼԷՅԻ ԿԵԱՆՔԸ և գիտական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի	25 կ.
15)	ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳ ՀԱՆՐԱՊԱՐՏՈՒՑ, Մակ. եպ. Բարխուդարեանի	80 կ.
16)	ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ.	1 ր. 50 կ.
17)	ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳԻՐՔ. Արթիւր Միւլլէրի, թարգմ. Իս. Յարութիւնեանի.	40 կ.
18)	ՓԱՐԱՒՈՆՆ ՈՒ ՀԱՆՃԱՐԸ, Աւ. Եզեկեանի.	15 կ.
19)	ОТВѢТЪ АРХІЕПИСКОПА МЕЛХИСЕТЕКА МУРАДЬЯНА НА ПОСЛАНІЕ РИМСКАГО ПАПЫ ЛЬВА XIII.	20 կ.
20)	ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՕԶԸ, ԹՈՔԱԽՏԸ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ, բժ. Արտ. Շխեանի	20 կ.
21)	ТУБЕРКУЛОЗЪ, ЧАХОТКА и ОБЩЕСТВО, բժ. Արտ. Շխեանի.	25 կ.
22)	ՀԱՅ-ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՊՐՕԲԼԷՄԸ, Բ. Իշխանեանի	20 կ.
23)	ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐԸ ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅՈՒՄ, Գ. Տէր-Ռուբէնեանցի	10 կ.
24)	ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՈՒ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Գ. Զթենցի	3 կ.

Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից՝ փոքր կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 30% զեղչ և ձրի առաքում՝ մեր մէջ լուր նրանց 25%։ (6) 0—1

Типографія Канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный